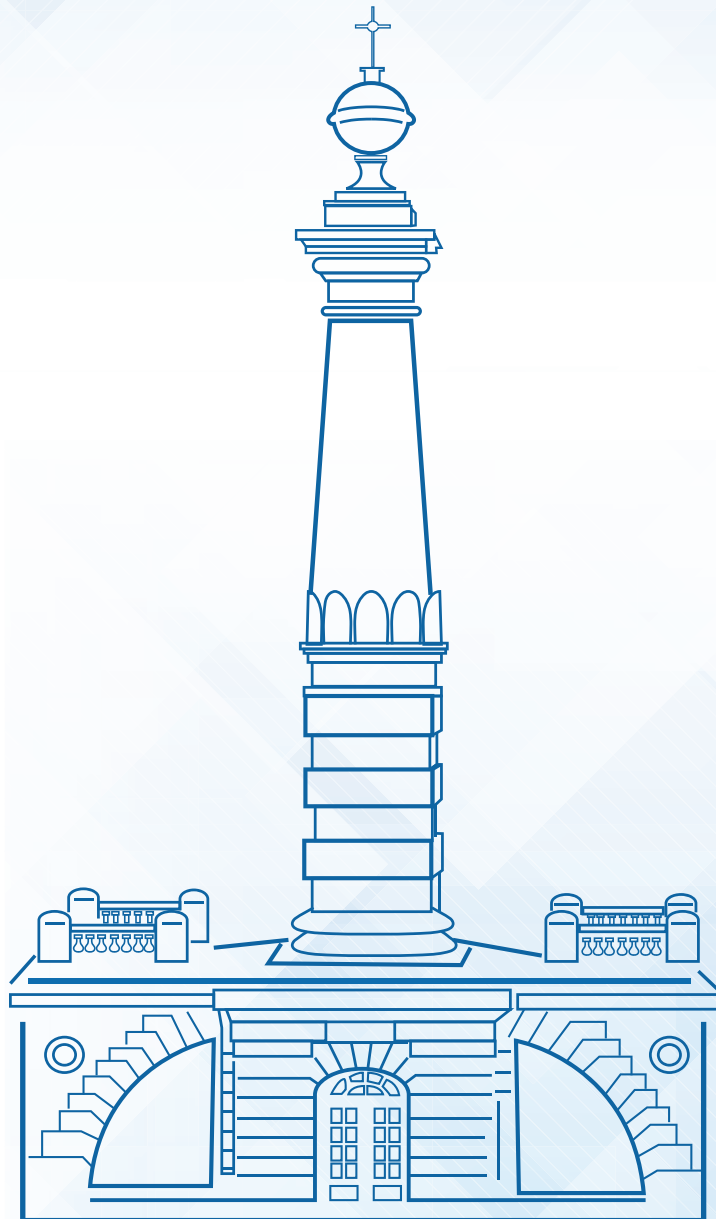

ЗВІТ

ПРО РОБОТУ ПРАВЛІННЯ
ТА ВИКОНАВЧОЇ ДИРЕКЦІЇ
АСОЦІАЦІЇ МІСТ УКРАЇНИ

2017

ЗМІСТ

ВСТУП	2
1. ОРГАНІЗАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ	4
2. АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ	9
3. ЗАКОНОПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ	13
4. ПОЛІТИЧНИЙ ДІАЛОГ	25
5. КОНСУЛЬТАТИВНА ТА ПРАВОВА ДОПОМОГА МІСТАМ	50
6. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ДЕПУТАТІВ МІСЦЕВИХ РАД	51
7. ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА	56
8. СПРИЯННЯ МІСЦЕВОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ	61
9. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНИХ ПРАВ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ	63
10. МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ	64

Всеукраїнська асоціація органів місцевого самоврядування «Асоціація міст України» (далі – АМУ) заснована у червні 1992 року.

Всеукраїнського статусу відповідно до закону України «Про асоціації органів місцевого самоврядування» АМУ набула у 2009 році, зареєструвавшись в Міністерстві юстиції України за №1.

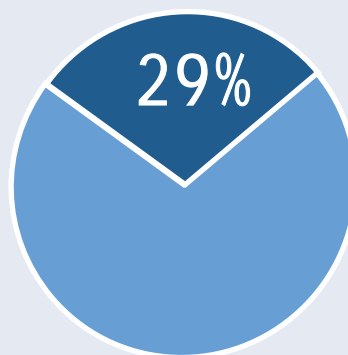
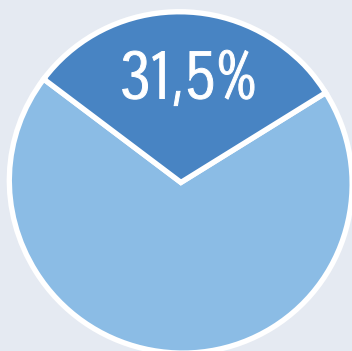
Членами АМУ є 650 місцевих рад (396 міських, 147 селищних, 107 сільських).

Протягом 2017 року до АМУ вступили 75 нових членів, серед яких 52 об'єднаних територіальних громади. Окрім того, 3 об'єднаних територіальні громади, адміністративні центри яких були членами АМУ, підтвердили своє членство.

Об'єднані територіальні громади серед членів АМУ

В Україні утворено **614** ОТГ (станом на листопад 2017 р.). **194** із них (31,5%) є членами АМУ

В АМУ 650 громад-членів, з яких 194 (29%) – ОТГ (станом на листопад 2017 р.)

Правову основу діяльності АМУ становлять Конституція, закони України та Статут АМУ, чинна редакція якого затверджена Загальними зборами АМУ 23 січня 2016 року

Основними статутними завданнями АМУ є:

- утвердження демократичних принципів в системі управління територіями;
- сприяння соціально-економічному та культурному розвитку територіальних громад;
- захист прав та законних інтересів територіальних громад, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб в органах державної влади;
- надання консультативно-методичної і практичної допомоги органам місцевого самоврядування.

Члени АМУ залежно від статусу об'єднуються в **палати:**

- Палата міських громад великих міст об'єднує міські ради міст – обласних центрів та об'єднаних громад з чисельністю виборців більше 90 тис. осіб;
- Палата міських громад середніх міст об'єднує міські ради міст обласного значення та об'єднаних громад;
- Палата міських громад малих міст об'єднує міські ради міст районного значення та об'єднаних громад;
- Палата селищних та сільських громад та їх об'єднань об'єднує селищні та сільські ради.

У структурі АМУ діють **13 фахових секцій:**

- Спілка секретарів місцевих рад;
- фінансистів міст України;
- юристів місцевих рад;
- з питань житлово-комунального господарства;
- з питань соціального захисту;
- з питань культури і мистецтв;
- з питань освіти;
- з питань охорони здоров'я;
- з питань земельних ресурсів;
- з питань сім'ї, молоді, фізичної культури і спорту;
- сталого розвитку територіальних громад;
- з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;
- з питань адміністративних послуг.

Статутний орган управління АМУ – **Правління АМУ.**

Виконавчий орган АМУ – **Виконавча дирекція АМУ**, яка здійснює організаційне, правове, інформаційне, фінансово-господарське та інше забезпечення діяльності АМУ.

У звітному періоді робота Правління та Виконавчої дирекції АМУ проводилась відповідно до Основних напрямів діяльності Асоціації міст України на 2016-2017 роки, затверджених рішенням Загальних зборів (Конференції) уповноважених представників органів місцевого самоврядування – членів Асоціації міст України 23 січня 2016 року.

1. ОРГАНІЗАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

У 2017 році організаційна діяльність Правління та Виконавчої дирекції АМУ була спрямована на проведення таких заходів:

Урочистий захід на честь 25-річчя АМУ (30 червня, м.Київ)

XIII Український муніципальний форум (18-20 вересня, м.Одеса), в рамках якого відбулися: День діалогу з органами державної влади, День відкритого врядування та економічного розвитку українських міст та День енергоефективності.

5 засідань Правління АМУ

2 засідання Ради виконавчих директорів АМУ

17 засідань фахових Секцій АМУ

3 Школи проектного менеджменту

10 практикумів з розробки законодавства (у співпраці з Апаратом Верховної Ради України і Комітетом Верховної Ради України з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування)

2 Галузеві Форуми у Києві:

► *Форум місцевого самоврядування з обговорення фінансування та реформування соціальної сфери: освіта, охорона здоров'я, соціальний захист (6-7 листопада)*

► *Форум місцевого самоврядування з обговорення фінансування та реформування сфери житлово-комунального господарства, земельних ресурсів та комунального майна, місцевих фінансів та економічного розвитку (8-9 листопада)*

2 Семінари-нарада з регіональними консультантами Офісів реформ в РВ АМУ (22-23 травня та 9-10 листопада, м.Київ)

Національна конференція «Аутсорсинг місцевого економічного розвитку» (27-28 лютого).

Також було проведено:

140 практикумів з застосування законодавства;

47 засідань регіональних платформ з політичного діалогу у сфері місцевого самоврядування.

8 навчальних візитів в рамках загальнонаціональної програми «Маршрути успіхів» (ще два заплановано на листопад та грудень)

Окрім того, у **регіональних відділеннях АМУ** протягом 2017 року відбулося:

56 засідань РВ АМУ;

64 засідання Правлінь РВ АМУ;

1086 семінарів, круглих столів, виїздів в громади тощо.

Всього у заходах регіональних відділень Асоціації протягом року взяли участь близько **32 752** представника органів місцевого самоврядування.

Протягом 2017 року Асоціацією міст України було підписано угоди та меморандуми про співробітництво з:

- Національною академією державного управління при Президентові України;
- Урядовим уповноваженим з прав осіб з інвалідністю;
- Державним фондом сприяння молодіжному житловому будівництву;
- Асоціацією міст Польщі, Норвезькою Асоціацією місцевих та регіональних влад та Асоціацією «Енергоефективні міста України» про партнерство у сфері енергоефективності;
- Національною асоціацією місцевих влад Грузії та Конгресом місцевих влад Молдови під патронатом Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи;
- Всеукраїнською Радою Голів ОСББ та Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України;
- Асоціацією управителів житла.

У 2017 році АМУ надала **інформаційну та організаційну підтримку** виставкам, форумам, конференціям, програмам та проектам, пов'язаним з місцевим самоврядуванням:

- Міжнародна професійна виставка-конференція «SMART BUILDING»;
- ХХХ Міжнародна виставка «ВАШ ДІМ, ОДЕСА».
- Інвестиційний форум «Креативні індустрії для розвитку територій»;
- Виставка KyivBuild Ukraine 2017;
- «Тиждень альтернативної енергетики»
- Міжнародна виставка «Waste Management 2017»;
- V Форум місцевого самоврядування;
- IV національна виставка-форум «Незалежна теплоенергетика 2017»;
- Конкурс «Лейпцизька премія інтегрованого розвитку міст-2017!»;
- Kyiv Smart City Forum 2017;
- II міжнародний інвестиційний форум «InCo Forum-2017»;
- XIII Міжнародний конгрес «Інституційні та технічні аспекти реформування житлово-комунального господарства - 2017»;
- Конференція «Нова система просторового планування як інструмент розвитку об'єднаних територіальних громад» у рамках Міжнародного ЕкспоФоруму «Будівництво. Архітектура. Нерухомість»;
- XV Міжнародна спеціалізована виставка «КомунТех-2017»
- Ukrainian Software Development Forum 5.0;
- Міжнародний саміт мерів.

2017 – РІК 25-РІЧЧЯ АСОЦІАЦІЇ МІСТ УКРАЇНИ

30 червня 2017 року у Києві Асоціація міст України провела Урочистий захід з відзначення 25-річчя діяльності, у якому взяли участь міські, селищні, сільські голови; колишні очільники громад, урядовці, парламентарі, представники партнерських та міжнародних організацій, загалом – більше 700 осіб.

Відкрив засідання Голова АМУ, Київський міський голова Віталій Кличко.

З ювілеєм Асоціацію особисто привітали Президент України Петро Порошенко, Перший заступник Голови Верховної Ради України Ірина Геращенко, Віце-прем'єр-міністр України – Міністр регіонального розвитку, будівництва та житлово-кому-

«Наголошую, що за три роки децентралізації вже багато чого зроблено... Бо ви є співавторами цих реформ. Ми є співавторами»

Президент України Петро Порошенко

нального господарства Г.Зубко.

Вітальні слова виголосили Президент Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи пані Гудрун Мозлер-Торнстром, Генеральний секретар Ради Європейських муніципалітетів та регіонів пан Фредерік Вальєр, директор офісу демократії та врядування Агентства США з міжнародного розвитку пан Том Вайт.

Почесними гостями заходу стали Президенти Асоціації міст України різних років: Валерій Пустовойтенко (перший президент АМУ, 1992-1994рр.), Віктор Меркушов (1994-1995 рр.), Олександр Головка (1999р.), Олександр Омельченко (1999-2006 рр., нині депутат Київради), Іван Куліченко (2006-2012 рр., нині народний

«Політична воля Президента України, Парламенту та Уряду у співпраці з Асоціацією міст України дає можливість впровадити системні зміни у країні»

Перший заступник Голови Верховної Ради України Ірина Геращенко

«Сьогодні за участю та ініціативою Асоціації, завдяки її плідній праці, досвіду виконуються надважливі стратегічні завдання розвитку місцевого самоврядування та держави в цілому»

*Прем'єр-міністр України
Володимир Гройсман*

депутат України), Юрій Вілкул (2012-2016 рр., нині Криворізький міський голова).

Кожний учасник урочистого заходу отримав спеціально випущену до святкової дати книгу «Асоціація міст України. 25 років на захисті громад».

У рамках урочистих заходів до початку загального зібрання відбулося засідання Правління Асоціації, на якому, зокрема, було схвалено Концепцію діяльності АМУ до 2022 року.

КОНЦЕПЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ АСОЦІАЦІЇ МІСТ УКРАЇНИ ДО 2022 РОКУ

1. Концепція визначає напрями інституційної розбудови Всеукраїнської організації органів місцевого самоврядування «Асоціація міст України» (далі – Асоціація). Концепція є основою для розроблення Стратегії розвитку Асоціації та плану її реалізації.

2. Місія Асоціації: об'єднуючи зусилля, просувати спільні інтереси територіальних громад для утвердження та сталого розвитку в Україні місцевого самоврядування європейського зразка.

3. Основні засади діяльності Асоціації:

3.1 кадрова спроможність:

- команда експертів, що забезпечує результативну реалізацію статутних завдань Асоціації, у тому числі аналіз проблем розвитку місцевого самоврядування, розроблення проектів нормативно-правових актів, відстоювання інтересів місцевого самоврядування на центральному та регіональному рівнях;

- потужні регіональні відділення як інформаційні та навчальні сервісні центри обслуговування органів місцевого самоврядування.

3.2 фінансова стабільність:

- диверсифікація джерел формування бюджету Асоціації (вступні та членські внески, цільові внески на виконання окремих заходів, кошти державного та місцевих бюджетів, міжнародна технічна, благодійна та спонсорська допомога, інші джерела не заборонені законодавством);
- надійність і достатність фінансових ресурсів для реалізації статутних завдань.

3.3 масштабність:

вступ до Асоціації усіх органів місцевого самоврядування базового рівня (до 2020 року – міст і до 2022 року – сіл та селищ, у яких сформовані спроможні територіальні громади).

4. Напрями діяльності Асоціації:

4.1 лобювання:

- постійне, ефективне представництво інтересів членів Асоціації в центральних та місцевих органах виконавчої влади, на засіданнях Урядових комітетів та Уряду, а також парламентських комітетів та комісій;
- зміцнення спроможності Міжфракційного депутатського об'єднання «За розвиток місцевого самоврядування» в Парламенті (збільшення кількості членів, інституційна розбудова);
- законодавче закріплення та реалізація Асоціацією права конституційного подання щодо питань офіційного тлумачення Конституції та законів України;
- виконання Асоціацією функцій секретаріату української делегації в Конгресі місцевих та регіональних влад Ради Європи;
- представництво Асоціацією, як організацією роботодавців, інтересів органів місцевого самоврядування в соціальному діалозі.

4.2 захист:

- надання консультативної, методичної та правової допомоги органам місцевого самоврядування базового рівня під час вирішення спірних питань;
- представлення інтересів членів Асоціації в судових та правоохоронних органах.

4.3 навчання:

- організація професійного розвитку та підвищення кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування;
- підвищення фахового рівня та професійних навичок депутатів місцевих рад у виконанні повноважень, пов'язаних з депутатською діяльністю;
- формування та поширення кращих практик муніципального управління.

4.4 популяризація:

- постійне представлення Асоціації у медіа-просторі;
- формування пулу кваліфікованих журналістів, що пропагують місцеве самоврядування;
- сприяння розвитку інституцій громадянського суспільства, діяльність яких пов'язана із місцевим самоврядуванням.

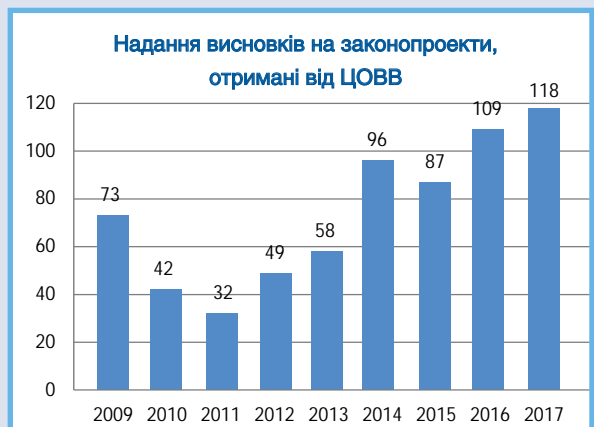
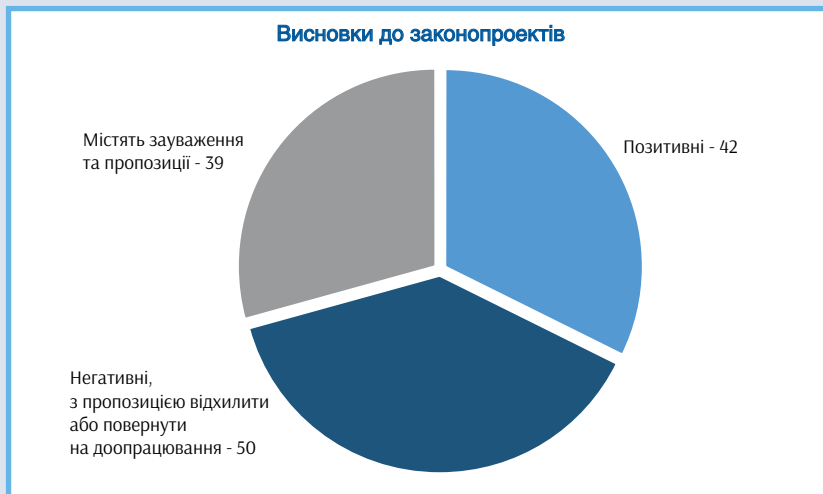
5. Очікувані результати: Асоціація стане авторитетним в країні та світі об'єднанням всіх місцевих рад базового рівня, спроможним ефективно надавати органам місцевого самоврядування найширший спектр послуг для належного представлення та захисту ними прав та інтересів територіальних громад.

2. АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Одним з пріоритетних завдань АМУ є аналіз проблем місцевого самоврядування. Результати цієї роботи стають підґрунтям для планування законопроектної діяльності та ведення політичного діалогу з органами державної влади на центральному, регіональному та місцевому рівнях.

Протягом 2017 року у ході моніторингу експертами АМУ опрацьовано **249** проектів законодавчих актів та подано пропозиції до **81** з них.

Експертами проекту підготовлено та надіслано **131** експертний висновок до законопроектів, що перебувають на розгляді у Комітетах Верховної Ради України та центральних органах виконавчої влади, з яких: негативні, з пропозицією відхилити або повернути на доопрацювання – 50; позитивні – 42; містять зауваження та пропозиції – 39.

Висновки були направлені до:

Комітету з питань освіти і науки	22
Комітету з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування	15
Комітету з питань бюджету	12
Комітету з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму	12
Комітету з питань аграрної політики та земельних відносин	12
Комітету з питань будівництва, містобудування і житлово-комунального господарства	9
Комітету у справах ветеранів, учасників бойових дій, учасників антитерористичної операції та людей з інвалідністю	6
Комітету з питань податкової та митної політики	6
Комітету з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення	5
Комітету з питань охорони здоров'я	4
Комітету з питань правової політики та правосуддя	3
Комітету з питань економічної політики	1
Комітету з питань запобігання і протидії корупції	1
Комітету з питань паливно-енергетичного комплексу, ядерної політики та ядерної безпеки	1
Кабінету Міністрів України	6
Міністерства освіти і науки	6
Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства	4
Міністерства фінансів	1
Міністерства аграрної політики та продовольства	1
Міністерства оборони	1
Міністерства інфраструктури	1
Державної фіскальної служби	1
Державної служби з питань надзвичайних ситуацій	1

Протягом звітного року органами державної влади були надіслані на погодження до Асоціації міст України **118** проектів нормативно-правових актів, з них:

Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства	61
Міністерством соціальної політики	13
Міністерством охорони здоров'я	17
Міністерством освіти і науки	7
Міністерством сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму	3
Міністерством фінансів	3
Міністерством внутрішніх справ	3
Міністерством юстиції	2
Національним агентством з питань державної служби	2
Державною службою з питань надзвичайних ситуацій	1
Державною службою з питань праці	1
Державним агентством з питань енергоефективності	1
Національною поліцією	1
Державним комітетом з питань телебачення та радіомовлення	1
Комітетом ВРУ з питань освіти і науки	1
Волинською обласною державною адміністрацією	1

З цих проектів нормативно-правих актів **69** погоджено без зауважень, **42** погоджено із зауваженнями, **7** – не погоджено.

Підготовлено річний звіт «Місцеве самоврядування в Україні 2016 рік», виданий українською та англійською мовами.

Протягом року експерти АМУ взяли участь у 167 заходах-конференція, круглих столах, робочих групах тощо.

В аналітичній і законопроектній роботі використовувалися підготовлені в попередній період паспорти дев'яти сфер діяльності органів місцевого самоврядування. На їхній основі та завдяки роботі експертів та аналітиків АМУ у складі різноманітних робочих груп позиція органів місцевого самоврядування відобразилася у **прийнятих законах**:

- «Про внесення змін до деяких законів України щодо статусу старости села, селища» від 09.02.2017 № 1848-VIII, *яким усунуто законодавчі прогалини щодо територіальної основи старостинських округів, порядку набуття старостами та дострокового припинення їхніх повноважень*.
- «Про внесення змін до деяких законів України щодо набуття повноважень сільських, селищних, міських голів» від 09.02.2017 № 1850-VIII, *яким*

вирішено питання попередження вступу на посаду зазначених посадовців без прийняття присяги та з порушенням вимог щодо обмеження сумісництва.

- «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гарантій трудових прав осіб, які займали виборні посади в органах місцевого самоврядування, у зв'язку з проходженням ними військової служби» від 22.03.2017 № 1971-VIII, *яким враховано особливості виборних посад в органах місцевого самоврядування при забезпеченні гарантій осіб при проходженні ними військової служби.*

- «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік», підписаний Президентом 01.08.2017 р., *яким вирішено проблему фінансування важливих програм та заходів, що здійснюються органами місцевого самоврядування – в т.ч. на 14,1 млрд грн збільшено обсяг субвенції місцевим бюджетам на пільги та субсидії населенню за житлово-комунальні послуги, обсяг медичної субвенції збільшено на 380 млн грн для додаткового резерву, збільшено видатки державного бюджету на реформування охорони здоров'я на суму 1 млрд грн, додано нову субвенцію 4 млрд грн для розвитку сільської медицини, передбачено 1 млрд грн на розвиток мережі та утримання автомобільних доріг, видатки на фінансове забезпечення місцевих виборів збільшено з 32 млн грн до 292 млн грн, видатки на соціально-економічний розвиток збільшено на 1 млрд грн.*

- «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145- VIII, *яким, зокрема, закріплено право місцевих рад оптимізувати місцеві системи закладів освіти, що дасть можливість забезпечення вищої якості навчання та ефективного використання бюджетних коштів.*

- «Про житлово-комунальні послуги» (законопроект № 1581-д прийнятий 09.11.2017), *яким передбачено суттєве розширення повноваження органів місцевого самоврядування у частині встановлення тарифів, а також – різні моделі організації надання комунальних послуг кінцевим споживачам, які обираються співвласниками багатоквартирних будинків.*

3. ЗАКОНОПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Упродовж 2017 року Асоціацією міст України (або за участі експертів АМУ) було розроблено **89** проектів нормативно-правових актів, спрямованих на вирішення проблем місцевого самоврядування, з яких:

28 законопроектів та проектів нормативно-правових актів розроблено виключно експертами АМУ (4 зареєстровано в Парламенті);

18 законопроектів підготовлено за участі експертів АМУ у складі робочих груп – у тому числі з підготовки законопроектів до другого читання;

43 проекти нормативно-правових актів, до яких АМУ подано правки та пропозиції, під час їх погодження у відповідності до Закону України «Про асоціації органів місцевого самоврядування».

Протягом звітного року Верховною Радою України прийнято низку важливих для місцевого самоврядування законів, у розробці або доопрацюванні (участь у робочих групах, надання ґрунтовних пропозицій при погодженні, пропозицій до другого читання), яких брали участь експерти АМУ, серед яких, зокрема, такі:

СЛУЖБА В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

- Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 06.12.2016 №1774-VIII відновив виплату пенсій посадовим особам органів місцевого самоврядування після введення у 2015 році мораторію на виплату пенсій пенсіонерам на період їх служби в органах місцевого самоврядування; він дозволить зберегти в подальшому на посадах кваліфікованих посадових осіб пенсійного віку;

- Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо статусу старости села, селища» від 09.02.2017 № 1848-VIII (законопроект розроблено, зареєстровано та пролобійовано АМУ) на належному рівні врегулював правовий статус старост;

- Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 09.02.2017 року (цей закон був ветований Президентом України і за участі експертів АМУ підготовлений до повторного розгляду в парламенті) повністю врахував

принципові пропозиції АМУ і передбачає осучаснення служби, повну передачу органам місцевого самоврядування повноважень щодо управління службою, зокрема щодо самостійного визначення умов оплати праці.

КОМУНАЛЬНЕ ГОСПОДАРСТВО

- Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впровадження автоматизованої системи обліку оплати проїзду в міському пасажирському транспорті» від 17.01.2017 № 1812-VIII дає можливість впровадження автоматизованої системи обліку оплати проїзду в міському пасажирському транспорті та обліку реальної чисельності пасажирів у громадському транспорті, зокрема пільговиків, що є одним з кроків до монетизації пільги на проїзд; також сприятиме ефективному плануванню маршрутів громадського транспорту та підвищить ефективність використання коштів місцевих бюджетів;

- Закон України «Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання» від 22.06.2017 №2119-VIII передбачає обов'язкове обладнання всіх будівель, що приєднані до зовнішніх тепло-, водопостачання мереж (окрім мереж систем автономного постачання) будинковими вузлами обліку теплової енергії та води, показники яких є виключною підставою для розрахунків за надані послуги;

- Закон України «Про житлово-комунальні послуги» від 09.11.2017 передбачає суттєве розширення повноваження органів місцевого самоврядування у частині встановлення тарифів, а також передбачає різні моделі організації надання комунальних послуг кінцевим споживачам, які обираються співвласниками багатоквартирних будинків.

МІСЦЕВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

- Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 06.12.2017 № 1774-VIII передбачив для органів місцевого самоврядування контрольні повноваження у сферах праці та зайнятості, що дасть їм можливість ефективно боротися з тіньовою економікою;

- Закон України № 1797-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні» від 21.12.2016 № 1797-VIII визначив гнучкий механізм встановлення мінімального розміру орендної плати в залежності від розміру земельного податку. Дозволить радам враховувати особливості платників податку, зокрема, їх соціальний статус, цільове використання земельної ділянки;

БЮДЖЕТ

- Закон України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» від 21.12.2016 №1801-VIII забезпечив підвищення заробітної плати працівникам бюджетної сфери, що призвело до збільшення надходжень до місцевих бюджетів від ПДФ, частково врегулював проблему фінансування закладів профтехосвіти, передбачив кошти на часткове погашення різниці в тарифах;

- Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» від 13.07.2017 № 2137-VIII зокрема збільшив загальний об-

сяг субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг та житлових субсидій населенню на оплату житлово-комунальних послуг на 14,1 млрд грн. Передбачив субвенції на видатки розвитку загальною сумою понад 5 млрд грн додатково.

- Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік», прийнятий 09.11.2017, передбачив виділення з Державного бюджету додатково 7,6 млрд грн. на погашення заборгованості перед підприємствами житлово-комунального господарства за надані ними субсидії та пільги.

ОСВІТА

- Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII передбачає осучаснені права органів місцевого самоврядування на управління навчальними закладами комунальної власності, здійснення кадрової політики щодо їх керівників, визначено повноваження органів місцевого самоврядування у галузі освіти, зокрема із забезпечення пільговим проїздом учнів, харчування дітей пільгових категорій, створення ресурсних центрів із інклюзивної освіти. Також передбачено можливість надання субвенції з Державного бюджету на розвиток дошкільної та позашкільної освіти, що до цього часу не здійснювалось, а також освіти осіб з особливими освітніми потребами.

У звітному році Кабінетом Міністрів України прийнято низку важливих для місцевого самоврядування актів, підготовлених за участі АМУ, серед них, зокрема, такі:

СЛУЖБА В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

- постанова від № 353 від 24.05.2017 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 9 березня 2006 р. № 268 та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України» суттєво підвищила посадові оклади посадових осіб місцевого самоврядування та службовців, що значною мірою зняло напругу через тривале зволікання з цим рішенням та вкрай низьким рівнем оплати праці в значній частині органів місцевого самоврядування;

БЮДЖЕТ

- розпорядження від 03.04.2017 №275-р «Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік», яким переважно враховано позицію АМУ щодо основних цілей і напрямів діяльності Уряду протягом 2017-2020 років, встановлено орієнтири бюджетного планування, підвищення ефективності місцевого самоврядування, розвитку місцевих бюджетів та міжбюджетних відносин, зростання доступності та якості послуг, що надаються громадами, а також підвищення якості життя громадян в результаті сталого економічного розвитку;

- розпорядження від 14.06.2017 №411-р «Про схвалення проекту Основних напрямів бюджетної політики на 2018-2020 роки», яким, забезпечуються збалансованість державного бюджету у середньостроковій перспективі, послідовність бюджетної політики та передбачуваність розподілу фінансового ресурсу країни, зокрема, для здійснення реформи охорони здоров'я, освіти та соціального захисту,

забезпечення гідної оплати праці для працівників бюджетної сфери;

- постанова від 20.09.2017 №726 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 р. №96», завдяки якій громади отримали доступ до коштів від акцизного податку з пального, що були акумульовані з липня на казначейських рахунках і не використовувались, для їх спрямування на фінансування життєво необхідних програм.

КОМУНАЛЬНЕ ГОСПОДАРСТВО

- постанова від 08.11.2017 «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України», що запроваджує з 1 січня 2018 року перший етап переходу до монетизації пільг та субсидій на рівні підприємств – надавачів житлово-комунальних послуг. Розроблено Мінфіном на виконання доручення Прем'єр-міністра України В. Гройсмана від 30.03.2017 за підсумками робочої наради з членами Правління Асоціації міст України від 21.03.2017. Наступними етапами повинні стати: 2 етап - підготовка системи до здійснення монетизації субсидій на рівні домогосподарств; 3 етап - монетизація субсидій на рівні домогосподарств.

У Парламенті зареєстровано такі законопроекти, розроблені за участі експертів АМУ:

БЮДЖЕТ

- «Про внесення зміни до пункту 6 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2017 році», №6570 від 08.06.2017 р., який передбачає скасування вимоги щодо вилучення місцевого роздрібного акцизу з продажу тютюнових виробів.

ОБ'ЄДНАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

- «Про внесення змін до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» щодо добровільного приєднання територіальних громад сіл, селищ до територіальних громад міст обласного значення», №6466 від 18.05.2017 р., яким передбачається розблокування укрупнення територіальних громад міст обласного значення шляхом приєднання до них без виборів суміжних територіальних громад;

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ

- «Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», № 6605 від 21.06.2017 р., розроблений на виконання рішення Правління АМУ. Метою законопроекту є сприяння ветеранам війни реалізувати своє право на отримання земельних ділянок шляхом введення альтернативи – отримання грошової компенсації замість землі за бажанням.

ЗЕМЛЯ

- «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо управління земельними ресурсами в межах території об'єднаних територіальних громад» №7118 від

18.09.2017 (перше читання) передбачає розширення повноваження рад, що представляють ОТГ, на розпорядження земельними ділянками поза межами населених пунктів;

- «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо управління земельними ресурсами в межах території об'єднаних територіальних громад та врегулювання інших питань у сфері земельних відносин» №7118-1 від 04.10.2017 (перше читання), передбачає розширення повноваження рад, що представляють ОТГ, на розпорядження земельними ділянками поза межами населених пунктів, а також удосконалення окремих положень, зокрема щодо державного контролю;

- «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування з управління земельними ресурсами та посилення державного контролю за використанням і охороною земель» №4355 від 31.03.2016 (друге читання) передбачає розширення повноваження рад на розпорядження земельними ділянками поза межами населених пунктів та удосконалення державного контролю;

МІСТОБУДУВАННЯ

- «Про внесення змін до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» №6403 від 21.04.2017 (перше читання), спрямований на забезпечення цілісного просторового планування для об'єднаних територіальних громад;

БЛАГОУСТРІЙ

- «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування сфери паркування транспортних засобів» №5364 від 04.11.2016 (друге читання);

АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ

- «Про внесення змін до Закону України «Про адміністративні послуги» щодо удосконалення порядку надання адміністративних послуг» №6388 від 14.04.2017, що передбачає можливість надання адміністративних послуг за декларативним принципом, забезпечення надання адміністративних послуг через ЦНАП утворений відповідною місцевою радою.

Асоціація міст України впроваджує та вдосконалює механізми забезпечення участі органів місцевого самоврядування в розробці та обговоренні законопроектів, проектів інших нормативно-правових актів.

Протягом звітного періоду для надання висновків до органів місцевого самоврядування надсилалися проекти законів, інших нормативно-правових актів, які розроблені центральними органами виконавчої влади. Відповіді експертів використовувалися при підготовці позиції АМУ.

На модернізованому сайті АМУ впроваджено інтерактивні інструменти обговорення проектів нормативно-правових актів або подачі пропозицій щодо внесення змін до чинного законодавства. Протягом року проведено 10 практикумів для працівників місцевих рад за участі біля 300 осіб з розробки законодавства, де відбувалося, зокрема, їх

ознайомлення з інтерактивними інструментами законопроектної роботи на сайті АМУ.

На сайті АМУ в рамках Проекту ПУЛЬС діють десять секторальних платформ, де працюють он-лайн форуми для фахового обговорення у групах галузевих фахівців. Через новини на секторальних платформах експерти АМУ інформують органи місцевого самоврядування про законопроектну діяльність АМУ та про оновлення законодавства.

РЕАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЙ СЕКТОРАЛЬНИХ РЕФОРМ

На засіданні Правління АМУ 9 грудня 2016 року було схвалено секторальні **Стратегії розвитку різних сфер діяльності місцевого самоврядування на 2017-2020 роки**, розроблені експертами АМУ. Протягом 2017 року розроблені законодавчі карти реалізації Стратегій, які визначають конкретні завдання і терміни виконання.

Законодавчі карти були розглянуті, доопрацьовані та підтримані на фахових Секціях АМУ у першому півріччі 2017 року.

Цей рік став першим роком реалізації секторальних Стратегій, і станом на листопад 2017 року можна назвати такі результати:

У сфері «Місцеві фінанси»

У частині досягнення Оперативної цілі «Збереження та розширення ресурсної бази» парламентом враховано ряд пропозицій АМУ при прийнятті закону «Про Державний бюджет України на 2017 рік». Так, бюджети ОТГ отримали додаткову дотацію на заклади охорони здоров'я та освіти, збільшено на 25,5% обсяг освітньої та на 19,0% медичної субвенцій, з механізму фінансування ПТУ виключено міста обласного значення, забезпечено надання компенсатора скасування акцизного податку з роздрібного продажу нафтопродуктів у вигляді 13,44% акцизу з виробництва та імпорту пального, але не менше обсягу надходжень 2016 року. Вдалося

допомогтися зменшенню обсягу податкового боргу на 0,5 млрд грн у порівнянні з 2016 роком.

Було враховано потреби місцевого самоврядування при внесенні змін до державного бюджету на 2017 рік: на 14,1 млрд грн збільшено обсяг субвенції на пільги та субсидії населенню за послуги ЖКГ; на 380 млн грн збільшено обсяг медичної субвенції; передбачено 1 млрд грн на реформу охорони здоров'я та 4 млрд грн на розвиток сільської медицини; спрямовано 1 млрд грн на автодороги; збільшено на 260 млн грн видатки на фінансове забезпечення місцевих виборів.

Прийнято Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо зарахування рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату», який передбачає спрямування 5% рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату до місцевих бюджетів.

При прийнятті Закону України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо удосконалення механізму фінансового забезпечення дорожньої галузі» вдалося домогтися спрямування 20 відсотків обсягу коштів Дорожнього фонду на будівництво, реконструкцію, ремонт і утримання вулиць і доріг комунальної власності.

За наполяганням АМУ Уряд своїм розпорядженням № 827-р спрямував місцевим бюджетам 1,6 млрд гривень з Держбюджету для зміцнення матеріально-технічної бази навчальних закладів.

◆ У частині досягнення Оперативної цілі «**Підвищення ефективності місцевих податків та зборів**» прийнято Закон України №1509-VIII «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо зарахування окремих адміністративних зборів до місцевих бюджетів», розроблений експертами АМУ. Закон унормує

питання зарахування до доходів загального фонду бюджетів ОТГ окремих видів плати за надання адміністративних послуг. За попередніми розрахунками це дасть можливість ОТГ отримати до своїх бюджетів близько 152,0 млн грн. 20 вересня 2017 року КМУ зважаючи на наполегливі дії АМУ вніс зміни до постанови КМУ від 8 лютого 2017 р. №96 «Деякі питання зарахування частини акцизного податку з виробленого в Україні та ввезеного на митну територію України пального до бюджетів місцевого самоврядування», якими затвердив частки зарахування до бюджетів місцевого самоврядування акцизного податку в II півріччі 2017 року.

◆ У частині досягнення Оперативної цілі «Створення повноцінних муніципальних фіскальних реєстрів» АМУ розроблено Муніципальний фіскальний реєстр - програмний продукт, що міститиме відомості про нерухоме майно, комунальне майно, земельні ділянки, забезпечуватиме їх обробку, збереження та надання відомостей окремо для кожного місцевого бюджету, а також облік учнів, дітей дошкільного віку, населення, що обслуговується закладами охорони здоров'я, громадян, що потребують соціальної допомоги, реєстри осіб пільгових категорій. Це дасть можливість оптимізувати видаткову та наповнити дохідну частину місцевих бюджетів, проаналізувати обсяги пільг та доцільність їх надання, спрогнозувати необхідний обсяг цільових коштів на повне забезпечення виконання делегованих повноважень. До кінця 2017 року муніципальний фіскальний реєстр буде тестуватися в 5-10 містах.

◆ У частині досягнення Оперативної цілі «Розширення прав органів місцевого самоврядування по адмініструванню та контролю за сплатою місцевих податків і зборів» при прийнятті Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» ОМС надано право самостійно визначати мінімальний розмір орендної плати за землю, запроваджено на 2017 рік спрощену процедуру встановлення місцевих податків та зборів.

У сфері «Сталий економічний розвиток»

◆ У частині досягнення Оперативної цілі «Поширення практики створення інституцій місцевого економічного розвитку та залучення інвестицій (Інститут розвитку громади)» АМУ започатковано щорічну Національну конференцію «Аутсорсинг для місцевого економічного розвитку» для поширення практики та обміну досвідом у сфері створення та розвитку інститутів розвитку громад. Першу конференцію було успішно проведено 27-28 лютого 2017 року. Також було підготовлено технічне завдання на розробку інвестиційного проекту із створення Інституту розвитку міста та опубліковано у виданні «Рекомендації з підготовки проектів розвитку територіальних громад».

◆ У частині досягнення Оперативної цілі «Підвищення інституційної спроможності представників ОМС та комунальних установ розвитку громад із стратегічного планування розвитку громад» АМУ розпочато річний цикл навчань за принципом

«вчись-роби» із стратегічного планування розвитку громад. Протягом серпня-вересня 2017 року у навчанні взяло участь 150 представників територіальних громад. Протягом 2017-2018 р.р. планується запросити на навчання ще 450 представників територіальних громад з 67 громад (22 області).

◆ У частині досягнення Оперативної цілі «Створення платформи обміну досвідом в сфері сталого розвитку громад» АМУ щоквартально видає «Книгу успіхів», в якій представники ОМС мають можливість представити кращі практики з розвитку територіальних громад.

У сфері «Освіта»

◆ У частині досягнення Оперативної цілі «Оновити педагогічні кадри» постановами КМУ № 974 від 14.12.2016 року «Про внесення зміни у додаток 2 до постанови Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2002 року № 1298» та № 506 від 12.07.2017 року «Про внесення змін до розділу VI додатка другого постанови Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2002 р. № 1298» підвищено посадові оклади педагогічних працівників з 10-14 тарифного розряду та оплату праці працівників сфери фізичної культури і спорту, зокрема ДЮСШ, на основі Єдиної тарифної сітки розрядів та коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей та бюджетної сфери.

◆ У частині досягнення Оперативних цілей «Закріпити в Законі нові норми та правила функціонування галузі освіти», «Створити навчальне середовище, що сприятиме успіхам вихованців», «Оновити педагогічні кадри», «Чітко визначити повноваження держави та муніципалітетів в управлінні навчальними закладами», «Забезпечити фізичну доступність до якісних освітніх послуг», «Запровадити громадське оцінювання якості освітніх послуг у закладах» 5.09.2017 року прийнято Закон України «Про освіту», що набув чинності 28.09.2017 року. Ним закріплено права ОМС на управління навчальними закладами комунальної власності, здійснення кадрової політики щодо їхніх керівників, визначено повноваження ОМС із забезпечення пільговим проїздом учнів, харчування дітей пільгових категорій. Передбачено можливість надання субвенції з Державного бюджету на розвиток дошкільної та позашкільної освіти, що до цього часу не здійснювалось, а також освіти осіб з особливими освітніми потребами.

У сфері «Охорона здоров'я»

◆ У частині досягнення Оперативної цілі «Запровадити механізми реімбурсації лікарських засобів на національному (державні програми) та місцевому (місцеві програми) рівні», яка передбачає запровадження адресної допомоги на лікарські засоби незахищеним верствам населення, 1 квітня 2017 року розпочато впровадження програми «Доступні ліки», затвердженої постановою КМУ від 9 ли-

стопада 2016 р. № 863 «Про запровадження відшкодування вартості лікарських засобів». Програма надає можливість пацієнтам з серцево-судинними захворюваннями, діабетом II типу чи бронхіальною астмою отримувати ліки безкоштовно або з доплатою.

◆ У частині досягнення Оперативної цілі «Створити законодавчу базу та умови для автономізації закладів охорони здоров'я з метою надання в них медичних та соціальних послуг відповідно до потреб громади» 6 квітня 2017 року Верховною Радою України ухвалено Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства з питань діяльності закладів охорони здоров'я», про т. зв. «автономізацію» закладів охорони здоров'я. Закон введено в дію з 6 листопада 2017 року, крім окремих положень, які вводяться в дію з 1 січня 2018 року.

У сфері «Соціальний захист населення»

◆ У частині досягнення Оперативної цілі «Запровадити ефективний інститут контролюючих органів у сфері соціального захисту населення» Кабміном прийнято постанову від 26.04.2017 р. № 295 «Деякі питання реалізації статті 259 Кодексу законів про працю України та статті 34 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні. Постановою затверджено порядок здійснення державного контролю за додержанням законодавства про працю органами місцевого самоврядування.

У сфері «Житлово-комунальне господарство»

◆ У частині Оперативних цілей «Забезпечити монетизацію пільг та субсидій на житлово-комунальні послуги» та «Забезпечити отримання домогосподарствами субсидій у тому випадку, коли їх витрати на оплату житлово-комунальних послуг перевищують 15% сукупного доходу домогосподарства» прийнято постанови КМУ від 27.04.2016 № 319 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України» та від 26.04.2017 № 300 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України», якими забезпечено збереження норми щодо надання субсидії у зазначеному випадку, при цьому передбачена монетизація залишку невикористаної частини субсидії. Такий механізм ефективно стимулює споживачів послуг – отримувачів субсидії до ощадливого користування послугами.

У сфері «Земельні ресурси та комунальне майно»

◆ У частині досягнення Оперативної цілі «Застосувати механізм вчасного виявлення об'єктів відумерлої спадщини». Верховною Радою прийнято Закон Укра-

їни «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо правової долі земельних ділянок, власники яких померли» від 20.09.2016 року №1533-VII., яким питання прийняття територіальними громадами нерухомого майна та земельних ділянок відумерлої спадщини врегульовано.

У сфері «Електронне врядування та публічні послуги»

◆ У частині досягнення Оперативної цілі «Створити умови для появи центрів надання публічних послуг у кожній спроможній об'єднаній територіальній громаді». За активної участі регіональних відділень АМУ, консультантів Офісів реформ сформовано 616 об'єднаних територіальних громад. Створення ОТГ призводить до формування власних ЦНАПів у відповідних ОТГ, які до того існували при райдержадміністраціях. Процес об'єднання триває.

◆ У частині досягнення Оперативної цілі «Створити умови для здійснення через ЦНАПи органів місцевого самоврядування взаємодії із фізичними та юридичними особами щодо надання всіх публічних послуг» у ЦНАПах поступово запроваджується оформлення внутрішніх та закордонних паспортів. Це стало можливо за підтримки АМУ відповідних законодавчих ініціатив. На виконання розпорядження КМУ від 08.08.2016 р. № 578-р на території м.м. Дніпра, Києва, Львова, Одеси та Харкова реалізовано пілотні проекти щодо створення центрів надання соціальних послуг у форматі «Прозорий офіс».

◆ У частині досягнення Оперативної цілі «Забезпечити 100% наповненість та постійну актуальність публічних реєстрів та баз даних» органами місцевого самоврядування переважно закінчено формування власних реєстрів територіальних громад.

У сфері «Організація діяльності ОМС та професійний розвиток»

◆ У частині досягнення Оперативної цілі «Забезпечення привабливості служби в органах місцевого самоврядування для високоякісних кадрів» Урядом за багаторічними наполяганнями органів місцевого самоврядування та за підтримки АМУ прийнято постанову від 24 травня 2017 р. № 353 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 9 березня 2006 р. № 268 та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України». Нею підвищено посадові оклади службовців органів місцевого самоврядування в 4-6 разів.

Всі зазначені рішення приймалися за активної участі АМУ.

Розпочато виконання більшості інших оперативних цілей, досягнення яких передбачено секторальними Стратегіями.

Хід виконання Стратегій розглянуто на **Галузевих форумах**, які відбулися у Києві:

- Форум місцевого самоврядування з обговорення фінансування та реформування соціальної сфери: освіта, охорона здоров'я, соціальний захист (6-7 листопада);

- Форум місцевого самоврядування з обговорення фінансування та реформування сфери житлово-комунального господарства, земельних ресурсів та комунального майна, місцевих фінансів та економічного розвитку (8-9 листопада).

У кожному заході взяли участь більше 200 представників органів місцевого самоврядування, народні депутати, представники центральних органів виконавчої влади та фахівці профільних міністерств.

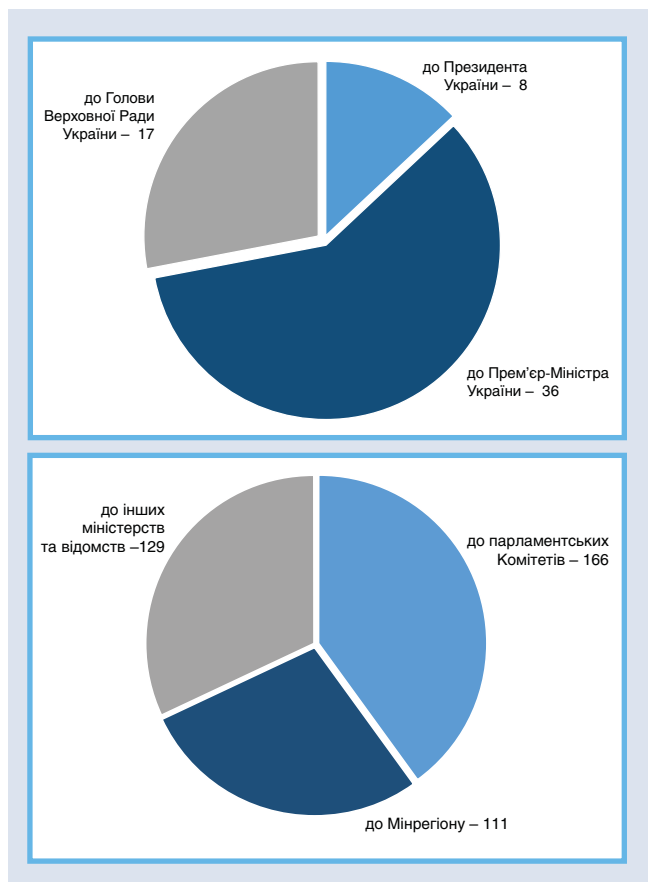
4. ПОЛІТИЧНИЙ ДІАЛОГ

Ведення діалогу з органами державної влади з метою представлення та захисту інтересів місцевого самоврядування – одне з найважливіших завдань Асоціації міст України на сучасному етапі. **Головні теми політичного діалогу у 2017 році: активізація децентралізаційних процесів, секторальні реформи, збереження здобутків бюджетної децентралізації.**

Асоціація міст України бере активну участь у підготовці реформ та забезпеченні їх законодавчого підґрунтя. Наші експерти залучені до відповідних робочих груп міністерств та парламентських Комітетів.

АМУ, в рамках діалогу з центральною владою, постійно готує звернення та пропозиції щодо вирішення проблемних питань місцевого самоврядування. Так протягом звітного періоду було направлено **61** звернення до перших осіб держави: до Президента України – 8; до Прем'єр-міністра України – 36; до Голови Верховної Ради України – 17.

У 2017 році **406** пропозицій експертів АМУ щодо шляхів розв'язання проблем та підготовки нормативно-правових актів, напрацьовані спільно з фахівцями місцевих рад-членів Асоціації, були направлені до міністерств, відомств та парламентських Комітетів. Зокрема, до парламентських Комітетів – 166, до Мінрегіону – 111, до інших міністерств та відомств – 129.

Важливим елементом діалогу АМУ з владою є закріплене Законом України «Про асоціації органів місцевого самоврядування» зобов'язання центральних органів виконавчої влади надавати Асоціації для погодження проекти законодавчих та нормативно-правових актів, які мають відношення або впливають на стан місцевого самоврядування.

ДІАЛОГ З УРЯДОМ

Представлення та захист інтересів місцевого самоврядування в діалозі з Урядом забезпечується через широкий спектр діяльності та заходів АМУ.

Позицію місцевого самоврядування на засіданнях Кабінету Міністрів України з правом дорадчого голосу представляє виконавчий директор АМУ О.Слобожан. Відповідно до регламенту Кабміну Асоціація щотижнево отримує для попереднього опрацювання проекти нормативно-правових актів, винесених на засідання. Таким чином створюється можливість для вивчення проектів та формування позиції Асоціації.

«Прошу долучати Асоціацію міст України до будь-яких рішень, що стосуються органів місцевого самоврядування. До всіх питань місцевого самоврядування, незалежно від того чи це рішення щодо охорони здоров'я, чи освіти, чи інших питань долучайте органи місцевого самоврядування. Це дуже важливо, щоб ми разом з ОМС робили зміни і не нав'язували рішень місцевому самоврядуванню»

З виступу Прем'єр-міністра України В.Гройсмана на засіданні Уряду 07.06.2017

За звітний період:

- експерти АМУ провели моніторинг близько **2831** та проаналізували на предмет впливу на місцеве самоврядування **944** проекти урядових актів;
- представники АМУ взяли участь у **40** засіданнях Уряду та **79** засіданнях Урядових комітетів (з питань економічної політики – 39; соціальної політики – 25; регіонального розвитку – 15) (дані станом на листопад).

За 2017 рік в рамках співпраці з Урядом та Урядовими комітетами експерти АМУ підтримали **857** нормативно-правових актів з питань місцевого самоврядування.

В результаті вдалося домогтися прийняття Урядом **86** проектів нормативно-правових актів, що позитивно впливають на розвиток місцевого самоврядування, зокрема сприяють процесу децентралізації та посиленню спроможності громад, децентралізації. Перш за все слід назвати такі:

- Закон України від 13.07.2017 № 2137-19 «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік»», яким збільшено загальний обсяг субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг та житлових субсидій населенню на оплату житлово-комунальних послуг, збільшено і перерозподілено видатки розвитку за діючими і новими бюджетними програмами, спрямованими на сприяння місцевому самоврядуванню, зокрема: субвенція на реалізацію заходів, спрямованих на розвиток системи охорони здоров'я у сільській місцевості, субвенція на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України, субвенція на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій, субвенція на будівництво/ ремонт/реконструкцію малих групових будинків, будинків

підтриманого проживання, будівництво/придбання житла для дитячих будинків сімейного типу, соціального житла для дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування.

– Проект Закону про державні фінансові гарантії надання медичних послуг та лікарських засобів, № 6327 від 10.04.2017, яким запроваджується ефективний механізм фінансування надання медичних послуг і лікарських засобів за рахунок бюджетних коштів, встановлюються обсяг медичних послуг та лікарських засобів, вартість яких покривається державними гарантіями та ступінь покриття, закріплюється на рівні закону в державному гарантованому пакеті поетапно в 2018-2020 рр.

– Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про адміністративні послуги» щодо удосконалення порядку надання адміністративних послуг, №6388 від 14.04.2017, щодо уточнення основних положень щодо надання адміністративних послуг, зокрема, поширення дії Закону на відносини у сферах енергетики та комунальних послуг, можливість надання адміністративних послуг за декларативним принципом, забезпечення надання адміністративних послуг через ЦНАП утворений відповідною місцевою радою, визначення типового переліку підстав для відмови у наданні адмінпослуги тощо.

– Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо управління земельними ресурсами в межах території об'єднаних територіальних громад, №7118 від 18.09.2017, яким передбачено розширення повноважень органів місцевого самоврядування у галузі земельних відносин у частині надання ОТГ повноважень щодо розпорядження землями державної власності за межами населених пунктів та передачу даних земель до комунальної власності.

– Постанова КМУ від 01.03.2017 №100 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2015 р. № 726», норми якої приведено у відповідність до вимоги Бюджетного кодексу у зв'язку із поширенням експерименту з фінансування розвитку автомобільних доріг загального користування на всю територію України та подовженням терміну його дії до 1 січня 2018 року, зокрема, визначений механізм розрахунку щомісячних індикативних показників надходжень митних платежів, який враховує окремі фактори впливу на надходження митних платежів по регіонах та виключає можливості штучного визначення таких показників, і в разі перевиконання щомісячних планових показників надходжень митних платежів, 50% суми перевиконання спрямовується до бюджетів регіонів для ремонт автодоріг загального користування.

– Постанова КМУ від 01.03.2017 №114 «Про затвердження формули розподілу освітньої субвенції між місцевими бюджетами», що враховує нові підходи, визначені статтею 103-2 Бюджетного кодексу України, якою передбачено спрямування освітньої субвенції на оплату праці з нарахуваннями педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів та професійно-технічних навчальних закладів у частині забезпечення видатків на здобуття повної загальної середньої освіти

– Постанова КМУ від 18.05.2017 №332 «Про затвердження Порядку та умов надання у 2017 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на погашення різниці між фактичною вартістю теплової енергії, послуг з централізованого

опалення, постачання гарячої води, централізованого водопостачання та водовідведення, постачання холодної води та водовідведення (з використанням внутрішньо-будинкових систем), що вироблялися, транспортувалися та постачалися населенню та/або іншим підприємствам теплопостачання, централізованого питного водопостачання та водовідведення, які надають населенню такі послуги, та тарифами, що затверджувалися та/або погоджувалися органами державної влади чи місцевого самоврядування», якою удосконалено механізм перерахування субвенції на погашення заборгованості з різниці між фактичною вартістю послуг з тепло- та водопостачання і затвердженими тарифами.

– Постанова КМУ від 19.07.2017 №528 «Про внесення змін до Загального положення про центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді», якою конкретизовано перелік послуг, що надаються центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді на місцевому рівні за рахунок коштів місцевих бюджетів. Обсяги видатків визначатимуться щороку під час складання проектів місцевих бюджетів на відповідний рік.

– Постанова КМУ від 20.09.2017 №726 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 р. № 96», якою затверджується порядок зарахування у другому півріччі 2017 року частини (13,44%) акцизного податку з виробленого в Україні та ввезеного на митну територію України пального до бюджетів місцевого самоврядування відповідно до обсягу реалізованого суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю пального, а також механізм компенсації місцевим бюджетам недонаходжень у 2017 році акцизного податку з пального порівняно з фактичними надходженнями на відповідній території в 2016 році.

– Розпорядження КМУ від 03.04.2017 №275-р «Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік», яким визначено основні цілі і напрями діяльності Уряду протягом 2017-2020 років, встановлено орієнтири бюджетного планування, підвищення ефективності місцевого самоврядування, розвитку місцевих бюджетів та міжбюджетних відносин, зростання доступності та якості послуг, що надаються громадами, а також підвищення якості життя громадян в результаті сталого економічного розвитку.

– Розпорядження КМУ від 14.06.2017 №411-р «Про схвалення проекту Основних напрямів бюджетної політики на 2018-2020 роки», яким забезпечуються збалансованість державного бюджету у середньостроковій перспективі, послідовність бюджетної політики та передбачуваність розподілу фінансового ресурсу країни, зокрема, для здійснення реформи охорони здоров'я, освіти та соціального захисту, забезпечення гідної оплати праці для працівників бюджетної сфери.

– Розпорядження КМУ від 18.08.2017 №560-р «Про затвердження Плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку системи громадського здоров'я на 2017-2020 роки», проект якого був розроблений МОЗ, де враховані положення, передбачені розробленою в рамках проекту ПУЛЬС та затвердженої АМУ секторальної «Стратегії розвитку охорони здоров'я».

– Розпорядження КМУ від 18.08.2017 №569-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері теплопостачання», проект якого був розробле-

ний Мінрегіоном у тісній співпраці з іншими ЦОБВ та Асоціацією міст України. У Концепції враховані основні положення розробленої АМУ в рамках проекту ПУЛЬС «Стратегії розвитку галузі житлово-комунального господарства» (в частині теплопостачання).

– Розпорядження КМУ від 13.09.2017 №682-р «Про затвердження плану заходів на 2017 рік, спрямованих на активізацію реформування місцевого самоврядування та державну підтримку добровільного об'єднання територіальних громад», в якому враховано пропозиції щодо: затвердження в описовому та вартісному вигляді соціальних стандартів та нормативів за делегованими повноваженнями, удосконалення механізму стимулювання добровільного об'єднання громад, оптимізації системи самоврядування на територіях, де межі утвореної ОТГ повністю співпадають з межами району, приведення завдань щодо розроблення проектів перспективних планів формування територій громад у відповідність до вимог чинного законодавства тощо.

– Розпорядження КМУ від 20.09.2017 №649-р «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні», яким визначено напрями, механізми і строки формування ефективної системи електронного урядування в Україні для задоволення інтересів та потреб фізичних і юридичних осіб, вдосконалення системи державного управління та місцевого самоврядування, та зокрема, враховані пропозиції, передбачені розробленою в рамках проекту ПУЛЬС та затвердженої АМУ секторальної стратегії у сфері «Електронне урядування та публічні послуги».

Завдяки діяльності представників АМУ в Уряді та Урядових комітетах **вдалося зняти з розгляду або повернути на доопрацювання 17 нормативно-правових актів**, що могли негативно вплинути на розвиток самоврядування в Україні, зокрема такі:

– 9 лютого на розгляд Урядового комітету з питань економічної, фінансової та правової політики, розвитку паливно-енергетичного комплексу, інфраструктури, оборонної та правоохоронної діяльності було винесено проект постанови КМУ «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2015 р. № 726». Проектом пропонувалося спрямовувати кошти від перевиконання доходів по митним платежам (50% від обсягу помісячного розпису) до місцевих бюджетів з метою їх використання на ремонт та будівництво доріг загального користування. Зваживши на аргументи експертів АМУ, зокрема, що стосуються визначення механізму перерозподілу коштів між місцевими бюджетами Урядовий комітет ухвалив рішення відправити проекту постанови на доопрацювання в робочій групі, до складу якої було включено представників Мінфіну, ДФС, АМУ;

– 6 квітня на розгляд Урядового комітету з питань економічної, фінансової та правової політики було винесено проект постанови КМУ «Про затвердження Типового рішення про встановлення місцевих податків і зборів, Типового положення про оподаткування платою за землю, Типового положення про оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки». Проектом, всупереч вимогам Конституції України та Європейської хартії місцевого самоврядування, пропонува-

лося встановлення Урядом спеціальних (типових) форм по затвердженню місцевих податків та зборів. Експерти АМУ зауважили, що органи виконавчої влади не мають права втручатися в законну діяльність ОМС. Крім того, було наголошено, що проект постанови не відповідає нормам Податкового кодексу України. Зокрема, Кодексом передбачено, що ОМС подають контролюючому органу свої рішення щодо податкових ставок та наданих пільг за формою, затвердженою КМУ. Натомість, проект передбачав затвердження цих форм самим ОМС. Зваживши на аргументи АМУ, Урядовий комітет ухвалив рішення відправити проекту постанови на доопрацювання;

– 6 квітня під час засідання урядового Комітету з питань економічної, фінансової та правової політики було представлено проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо скасування акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю тютюнових виробів та забезпечення збалансованості місцевих бюджетів внаслідок його скасування» (№6286). Експерти АМУ виступили категорично проти схвалення законопроекту, вказуючи на численні фіскальні та корупційні ризики, пов'язані зі скасуванням акцизного податку з роздрібного продажу тютюнових виробів. Експерти рекомендували доручити Мінфіну розробку альтернативного законопроекту, з врахуванням наданих ним пропозицій. Як наслідок, питання щодо законопроекту №6286 було знято з розгляду Урядового комітету. 08.06.2017 року, з ініціативи та за участю представників АМУ, народними депутатами України Продан О.П., Мельник С.І., Куліченко І.І. розроблено та подано на розгляд Парламенту проект Закону України №6570 «Про внесення змін до розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2017 році», яким пропонується вилучити норму щодо скасування роздрібного акцизного податку з тютюнових виробів.

– 12 липня було знято з розгляду Уряду проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо здійснення державного контролю за відповідністю рішень органів місцевого самоврядування Конституції та законам України», розроблений Мінрегіоном. Представники АМУ звернулися до Прем'єр-міністра з пропозицією щодо необхідності доопрацювання про-

«Хочу, щоб ви розуміли – закон «Про асоціації органів місцевого самоврядування» працює. Ми розуміємо потреби органів місцевого самоврядування, ми завжди прислуховуємося до їхніх пропозицій».

*З виступу Прем'єр-міністра України
В.Гройсмана
на засіданні Уряду 12.07.2017*

екту. Зокрема, АМУ наголосила на неприйнятності надання місцевим держадміністраціям контрольних повноважень, подібних до майбутніх функцій префектів, створення передумов для непрофесійності контролю та протиправного тиску на ОМС, відсутність механізмів попередження та запобігання правопорушенням, а також про невідповідність положенням Європейській хартії місцевого самоврядування. Зваживши на позицію представників місцевого самоврядування, Уряд доручив Мінрегі-

ону спільно з АМУ доопрацювати законопроект. За наслідками роботи, проведеної АМУ, 19 вересня 2017 року законопроект був взагалі відкликаний з Секретаріату Кабінету Міністрів України за ініціативи Мінрегіону.

– 22 серпня та 3 жовтня на розгляд Урядового комітету з питань економічної, фінансової та правової політики виносився розроблений Міністерством фінансів проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку погашення заборгованості за середньостроковими позиками та безстроковими позичками, наданими місцевим бюджетам за рахунок коштів єдиного казначейського рахунка у 2009 – 2014 роках». Проектом постанови пропонувалося погасити за рахунок коштів загального фонду місцевих бюджетів заборгованість за отримані місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у 2009 році безвідсоткові позички та середньострокові позики отримані у 2010-2014 роках. На думку експертів АМУ, схвалення даного проекту постанови було неприйнятним, оскільки: 1) пункт 21 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України встановлює виключно законодавчий (тобто, Законом, а не актом Кабінету Міністрів України) шлях урегулювання проблеми заборгованості, 2) суперечить вимогам чинного законодавства, оскільки кошти загального фонду не мають цільового спрямування, а проект пропонує зобов'язати місцеві ради погашати не менше 1/15 заборгованості за казначейськими позиками за рахунок коштів загального фонду місцевого бюджету, 3) всупереч Закону України «Про асоціації органів місцевого самоврядування», проект постанови не погоджувалося з представниками ОМС та ВАОМС. З врахуванням особливої позиції та суттєвості зауважень представників АМУ, підтриманих висновками Міністерства юстиції та юридичного департаменту Секретаріату КМУ, проект постанови був знятий з розгляду Урядового комітету.

Захист інтересів місцевого самоврядування у бюджетному процесі 2018 року

У рамках діалогу АМУ з Урядом та на виконання ст.20 Закону України «Про асоціації органів місцевого самоврядування» 29 серпня 2017 року було проведено бюджетні консультації щодо врахування інтересів місцевого самоврядування в проекті Державного бюджету України на 2018 рік. Представники АМУ порушили питання врегулювання проблем бюджетного забезпечення територіальних громад, що виникли в 2017 році. Зокрема, недофінансування освіти і охорони здоров'я, ненадходження в II півріччі 2017 року акцизного податку з пального, неналежне фінансування професійно-технічних навчальних закладів, відсутність коштів для пільгового перевезення окремих категорій громадян, послуг зв'язку та інших пільг та наростання відповідних заборгованостей тощо. Крім того, було наголошено на необхідності забезпечення прямих міжбюджетних відносин у 2018 році для ОТГ, збільшення обсягів фінансування на проведення в них перших виборів, передбачення субвенції на розвиток інфраструктури в обсязі не менше 2,5 млрд грн та Державного фонду регіонального розвитку – 8 млрд грн. Мінфін запропонував новачки в бюджетному забезпеченні га-

лузі соціального захисту – передачу на фінансування з місцевих бюджетів видатків з оплати пільг населенню по житлово-комунальних послугах, зміну формули горизонтального вирівнювання, передбачив додаткову дотацію виключно обласним бюджетам. Представники АМУ зазначили, що такі зміни порушують норми Конституції, призведуть до розбалансування місцевих бюджетів, знизять рівень довіри до влади, можуть спричинити соціальний вибух.

Протягом 2017 року завдяки діалогу з Урядом АМУ вдалося врегулювати низку проблемних питань місцевих бюджетів.

I. У бюджетному процесі 2017 року:

- 1.1. Забезпечити прийняття постанови КМУ щодо розподілу **акцизного податку з пального в II півріччі 2017 року**. Вдалося забезпечити надходження коштів зазначеного податку в II півріччі, які були акумульовані на казначейських рахунках і не надходили через затримку в прийнятті відповідних рішень та унормувати питання **отримання кожним окремим місцевим бюджетом надходжень даного податку не нижче рівня минулого року**.
- 1.2. Домогтися розподілу резерву медичної субвенції в обсязі **559,2 млн грн**. Кошти спрямовані на забезпечення видатків із виплати заробітної плати працівникам бюджетних установ та запобігання виникненню заборгованості із заробітної плати, а також надання належної медичної допомоги хворим на хронічну ниркову недостатність методом гемодіалізу та хворим на цукровий і нецукровий діабет. Виділені кошти частково покривають незабезпеченість видатків по охороні здоров'я.
- 1.3. Декілька разів знято з розгляду проект постанови Кабінету Міністрів України щодо затвердження Порядку погашення заборгованості за середньостроковими позиками, наданими місцевим бюджетам за рахунок коштів єдиного казначейського рахунка у 2009-2014 роках, яким пропонувалося погасити таку заборгованість за рахунок коштів загального фонду місцевих бюджетів. Втрати місцевих бюджетів у разі прийняття зазначеної постанови **9 млрд грн**.
- 1.4. Не допущено скасування акцизного податку з роздрібного продажу тютюнових виробів. Втрати місцевих бюджетів у разі прийняття постанови - **1,9 млрд грн**.

II. Під час підготовки проекту державного бюджету на 2018 рік:

- 2.1. Збільшити обсяги освітньої та медичної субвенцій на етапі схвалення Урядом проекту держбюджету на 2018 рік в порівнянні з пропозиціями наданими Мінфіном (**на 8,8 млрд. грн. або на 16,9% збільшено обсяг освітньої субвенції та на 4,3 млрд грн або на 7,1% збільшено обсяг медичної субвенції**). В той же час обсяг субвенцій залишається недостатнім. В Бюджетних висновках Верховної Ради України за ініціативи АМУ дано доручення Уряду додатково збільшити їх обсяги.
- 2.2. Передбачити субвенцію на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад в обсязі 1,9 млрд грн. В той же час, під час розгляду законопроекту в бюджетному комітеті, врахована позиція АМУ і Уряду доручено переглянути можливість збільшення її обсягу.
- 2.3. Передбачити Стабілізаційну дотацію в обсязі **1,7 млрд грн**.

- 2.4. Збільшити обсяг коштів передбачених на вибори в новостворених ОТГ **в 15 разів**, з 20 млн грн до **309 млн грн**.
- 2.5. Продовжити дію пункту 20 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України щодо фінансування ДНЗ та закладів культури в містах районного значення, селищах, селах за рахунок трансфертів з районного бюджету.
- 2.6. Передбачити нове додаткове джерело надходжень до місцевих бюджетів - плата за видачу ліцензії на провадження господарської діяльності з випуску та проведення лотерей.
- 2.7. Не допустити передачу на фінансування з бюджетів місцевого самоврядування ВНЗ I-II рівнів акредитації, передбачивши таку передачу виключно на обласні бюджети та бюджет м. Києва. Це компромісний варіант підтриманий Бюджетним комітетом, оскільки АМУ вимагала виключно обласні бюджети.
- 2.8. Передбачити прямі міжбюджетні відносини з усіма спроможними об'єднаними територіальними громадами, в яких перші вибори відбулися в 2017 році.
- 2.9. Забезпечити збереження протягом 2018-2019 років норми щодо зарахування 13,44% акцизного податку з пального до місцевих бюджетів. Одночасно, з державного бюджету додатково виділено субвенцію в обсязі **11,4 млрд грн** на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг, в тому числі вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах.
- 2.10. Бюджетним комітетом підтримано та закріплено в проекті постанови Верховної Ради України наступні доручення Уряду для врахування інтересів органів місцевого самоврядування:
  - «1. При підготовці проекту Закону України про Державний бюджет України на 2018 рік до другого читання врахувати такі зміни:
    - 1.12. Внести такі зміни до видатків проекту державного бюджету на 2018 рік у додатку № 3 до законопроекту (з уточненням відповідних підсумкових показників у цьому додатку та статті 1 законопроекту):
      - 1.12.29. передбачити за загальним фондом видатки розвитку за новою бюджетною програмою «Реалізація Загальнодержавної цільової програми «Питна вода України» у сумі 200.000 тис. грн для Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України;
      2. Кабінету Міністрів України при підготовці проекту Закону України про Державний бюджет України на 2018 рік до другого читання:
        - 2.6. визначитися щодо можливості та доцільності збільшення/передбачення видатків і надання кредитів загального фонду проекту державного бюджету на 2018 рік за врахованими частково пропозиціями народних депутатів України та комітетів Верховної Ради України у таблиці пропозицій суб'єктів права законодавчої ініціативи до законопроекту (виходячи з наявних фінансових ресурсів державного бюджету та за результатами оцінки обґрунтованості додаткової потреби у бюджетних коштах), а саме:
          - 2.6.24. за бюджетною програмою «Субвенція з державного бюджету місце-

вим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад» (код 2761130);

2.15. опрацювати питання щодо можливості здійснення розрахунків обсягів міжбюджетних трансфертів на 2018 рік для бюджетів тих об'єднаних територіальних громад, в яких перші місцеві вибори відбудуться у 2017 році, відповідно уточнивши додаток № 6 до законопроекту в частині міжбюджетних трансфертів для бюджетів таких об'єднаних територіальних громад та відповідних районних бюджетів;

2.16. унормувати питання щодо передачі вищих навчальних закладів I-II рівня акредитації на фінансове забезпечення безпосередньо з обласних бюджетів та бюджету міста Києва, а також врегулювати питання фінансового забезпечення державних вищих навчальних закладів I-II рівня акредитації, що є структурними підрозділами вищих навчальних закладів III-IV рівня акредитації без статусу окремої юридичної особи, починаючи з 1 січня 2018 року, усунувши відповідні протиріччя у положеннях статті 24 законопроекту, та за необхідності внести зміни до додатка № 10 до законопроекту;

2.17. врахувати у складі освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам видатки на оплату праці з нарахуваннями педагогічних працівників у вищих навчальних закладах I-II рівня акредитації державної та комунальної власності (в частині забезпечення видатків на здобуття повної загальної середньої освіти) та внести пропозиції щодо законодавчого унормування зазначеного питання;

2.19. вивчити доцільність здійснення видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв комунальних закладів охорони здоров'я, що надають первинну медичну допомогу, за рахунок коштів державного бюджету шляхом включення таких послуг до пакета гарантованих послуг з надання первинної медичної допомоги;

2.20. переглянути у додатку № 6 до законопроекту розподіл між місцевими бюджетами обсягу медичної та освітньої субвенцій в частині уточнення показників, які застосовуються при розрахунку таких субвенцій, врахувавши, зокрема, зміни чисельності населення внаслідок змін в адміністративно-територіальному устрої окремих територій за рішеннями Верховної Ради України, а також кількості внутрішньо переміщених осіб з територій, на яких органи державної влади тимчасово не здійснюють своїх повноважень;

2.21. опрацювати питання щодо зменшення обсягів реверсної дотації, визначивши їх на основі чинного механізму горизонтального вирівнювання податкоспроможності відповідних місцевих бюджетів згідно із статтями 98 та 99 Бюджетного кодексу України, за рахунок зменшення обсягу стабілізаційної дотації;

2.22. переглянути у додатку № 7 до законопроекту розподіл між місцевими бюджетами загального обсягу субвенції на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у на-

селених пунктах в частині передбачення такої субвенції міському бюджету м. Києва та за необхідності внести пропозиції щодо законодавчого унормування зазначеного питання;

2.23. внести пропозиції щодо компенсації органам місцевого самоврядування пільг окремим категоріям громадян на оплату електроенергії, природного газу, послуг тепло-, водопостачання і водовідведення, квартирної плати (утримання будинків і споруд та прибудинкових територій), вивезення побутового сміття та рідких нечистот, що передаються у 2018 році на фінансове забезпечення з місцевих бюджетів, та законодавчого унормування права органів місцевого самоврядування на надання таких пільг, а також вжити заходів з погашення у 2018 році заборгованості з надання таких пільг, що виникла у попередніх бюджетних періодах та обліковується в органах Державної казначейської служби України, за рахунок коштів державного бюджету;

2.24. розглянути можливість врегулювання питання погашення різниці між фактичною вартістю теплової енергії, послуг з централізованого опалення, постачання гарячої води, централізованого водопостачання та водовідведення, постачання холодної води та водовідведення (з використанням внутрішньобудинкових систем), що вироблялися, транспортувалися та постачалися населенню та/або іншим підприємствам теплопостачання, централізованого питного водопостачання та водовідведення, які надають населенню такі послуги, та тарифами, що затверджувалися та/або погоджувалися органами державної влади чи місцевого самоврядування, включаючи питання погашення нарахованих Національною акціонерною компанією «Нафтогаз України» неустойки (штрафів і пені) підприємствам теплокомуненерго;

2.25. розглянути можливість погашення за рахунок коштів державного бюджету простроченої кредиторської заборгованості з компенсації за пільговий проїзд окремих категорій громадян, що утворилася станом на 1 січня 2017 року, та законодавчого унормування права органів місцевого самоврядування на надання таких пільг;

2.26. вишукати шляхи врегулювання питання погашення заборгованості місцевих бюджетів за середньостроковими позиками (крім заборгованості бюджетів Автономної Республіки Крим) перед державним бюджетом, яка знаходиться на обліку в Державній казначейській службі України;

2.27. опрацювати питання щодо доцільності додаткового унормування питання з погашення заборгованості органів місцевого самоврядування перед Національною акціонерною компанією «Нафтогаз України» за договорами, укладеними на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2009 року № 1001-р «Про добудову підвідних газопроводів».

XIII Український муніципальний форум

Безпосередній діалог представників місцевого самоврядування з органами влади відбувається в рамках Українського муніципального форуму – традиційного заходу, який щороку проводить АМУ.

18-20 вересня АМУ провела в Одесі XIII Український муніципальний форум, у якому взяли участь майже 300 представників громад-членів АМУ, народні депутати, представники державних органів влади, міжнародних організацій.

18 вересня відбувся **День Діалогу з органами державної влади**. Голова АМУ, Київський міський голова В.Кличко у вступному слові наголосив на неприйнятності перекладання державних повноважень щодо соціальних пільг у сфері ЖКГ на органи місцевого самоврядування - у проекті Держбюджету-2018 передбачено 7 млрд грн додаткового навантаження на місцеві бюджети. Разом з тим, органам місцевого самоврядування доводиться забезпечувати видатки на підвищення рівня заробітних плат працівникам бюджетної сфери, а також на зростання тарифів на комунальні послуги. «І це при тому, що були вилучені такі джерела покриття, як субвенція на пільговий проїзд, субвенція на різницю в тарифах, субвенція на підготовку робітничих кадрів. І останнім часом спостерігається дефіцит коштів на надання житлових субсидій населенню на оплату послуг ЖКГ», – підкреслив Голова Асоціації. Громади вже у цьому році відчують нестачу коштів на компенсацію пільгового проїзду, дефіцит коштів на надання субвенцій на послуги ЖКГ, не отримують кошти від акцизного податку на нафтопродукти.

Віце-прем'єр-міністр – Міністр регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства Г.Зубко сказав, що в Україні щороку зростають обсяги залишків коштів місцевих бюджетів на казначейських і депозитних рахунках. Також віце-прем'єр повідомив, що Уряд готовий врахувати позицію АМУ при доопрацюванні проекту Держбюджету-2018 у парламенті. Він наголосив, що Мінрегіон відкликає законопроект про державний контроль за рішеннями органів місцевого самоврядування, який не підтримує АМУ і який одноголосно не підтримало Правління АМУ на засіданні перед початком Форуму. Окрім того, було домовлено спільно розробити Програму

розвитку малих міст із залученням державної підтримки, оскільки вони найбільше потерпають від проблем водопостачання, теплопостачання та ЖКГ.

В ході Дня Діалогу відбулося три послідовні дискусійні сесії.

I. Бюджетне забезпечення територіальних громад у 2017 – 2018 роках

Тернопільський міський голова, Голови комітету Правління АМУ з питань бюджетної політики С.Надал, який виступив модератором дискусії, окреслив проблемні питання місцевих бюджетів, наголосивши, що така ситуація може звести нанівець результати бюджетної децентралізації. Він, зокрема, озвучив такі проблеми:

- недостатність коштів освітньої та медичної субвенцій,
- ненадходження акцизного податку з нафтопродуктів,
- недофінансування професійно-технічних навчальних закладів,
- недостатнє фінансове забезпечення пільг та субсидій у ЖКГ,
- скасування субвенції на пільгове перевезення.

Також мер зупинився на загрозах втрати додаткових надходжень до місцевих бюджетів від податку на торгівлю тютюновими виробами.

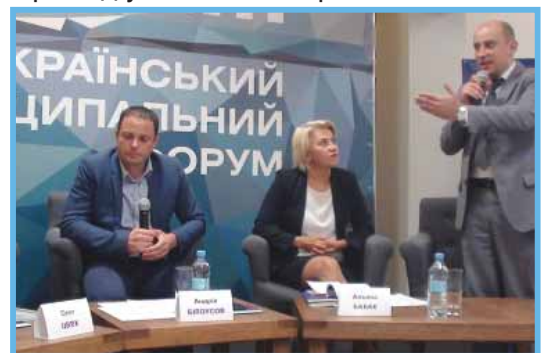
Слід зазначити, що питання неотримання надходжень від акцизу на нафтопродукти, яке піднімали мери на Дні Діалогу, було вирішено ще під час Форуму. 20 вересня Уряд схвалив Порядок розподілу акцизного податку з пального у II півріччі 2017 року, завдяки чому місцеві бюджети отримають надходження, затримані з липня цього року. Це рішення стало наслідком наполегливих дій АМУ: оскільки звернення до Мінфіна та Державної фіскальної служби не дали результатів, Асоціація звернулася до Прем'єр-міністра України. Схвалений Порядок враховує напрацювання експертів АМУ щодо компенсації цьогорічних надходжень до рівня минулого року, у разі їх зниження.

У цій панелі взяли участь народні депутати І.Куліченко та О.Продан, Голова Державної казначейської служби України Т.Слюз, Директор департаменту місцевих бюджетів Міністерства фінансів Є.Кузькін.

II. Ресурсне забезпечення територіальних громад у 2017 – 2018 роках

Кам'янський міський голова, Голова Комітету Правління Асоціації міст України з питань житлово-комунального господарства А.Білоусов, модератор дискусії, зазначив, що однією із найбільш серйозних проблем ЖКГ є недосконалість законодавства у цій сфері та зволікання із прийняттям рішень парламентом та урядом.

В обговорення взяли участь народний депутат А.Бабак, яка закликала АМУ підтримати законопроект про житлово-комунальні послуги. Також піднімалося питан-

ня щодо законопроекту про надання права ОТГ розпоряджатися землями за межами населених пунктів (підготовлений Мінрегіоном на основі розробленого АМУ проекту).

III. Секторальні реформи: освіта, охорона здоров'я, соціальний захист

У дискусії взяли участь заступник Міністра освіти і науки України П.Хобзей, розповів про нову, удосконалену формулу освітньої субвенції на 2018 рік, та

Заступник Міністра охорони здоров'я України П.Ковтонюк, який детально пояснив, як відбуватиметься фінансування медицини, коли будуть прийняті закони про медичну реформу.

19 вересня Форум продовжився **Днем відкритого врядування та економічного розвитку українських міст**, протягом якого відбулася дискусія з питань підтримки економічного розвитку територіальних громад в Україні за участі представників Мінрегіону, Мінекономрозвитку, АМУ, Федерації канадських муніципалітетів, Асоціації міст Польщі, Норвезької асоціації місцевих та регіональних влад. Учасники обговорили формування державного контролю в сфері місцевого самоврядування, економічні інструменти розвитку територій, відкрите врядування як шлях до ефективного розвитку громад.

20 вересня під час **Дня енергоефективності** розглядалися такі теми - проблеми реформування ЖКГ, співпраця ОСББ з органами місцевого самоврядування, енергоефективність у житловому секторі, теплопостачанні, водоканалізаційному господарстві, участь управителів будинків у реалізації програм енергозбереження. У дискусії взяли участь Голова Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України С.Савчук, голова Всеукраїнської ради голів ОСББ Н.Олійник, представник проекту IFC «Енергоефективність у житловому секторі» Ю.Пушко, керівники галузевих асоціацій «УКРТЕПЛОКОМУНЕНЕРГО», «Укрводоканалекологія», «Асоціація управителів житла».

На завершення XIII Українського муніципального форуму учасники схвалили **Звернення до керівництва держави** щодо якнайшвидшого забезпечення реалізації завдань децентралізаційної реформи, вирішення питань бюджетного та ресурсного забезпечення територіальних громад у завершальний період 2017 року і на 2018 рік та завдань у сфері секторальних реформ.

ЦЬОГО РОКУ ВІДБУЛОСЯ ТРИ ЗУСТРІЧІ ПРАВЛІННЯ АМУ З ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРОМ УКРАЇНИ В.ГРОЙСМАНОМ

21 березня в рамках засідання Правління АМУ відбулася нарада Прем'єр-Міністра України Володимира Гройсмана з міськими, селищними, сільськими головами.

У засіданні, яке проходило під головуванням Голови АМУ Київського міського голови В.Кличка, взяли участь міські, селищні, сільські голови-члени Правління АМУ, з боку Уряду – Віце-прем'єр-міністр - Міністр регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ Г.Зубко, Віце-прем'єр-міністр В.Кістіон, Міністр фінансів О.Данилюк, в.о. Міністра охорони здоров'я У.Супрун, голова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики і комунальних послуг Д.Вовк.

В.Кличко наголосив на проблемних питаннях місцевого самоврядування, серед яких, зокрема, підвищення тарифів на електроенергію для забезпечення зовнішнього освітлення та роботи міського електротранспорту. «Протягом 2015-2016 років НКРЕКП своїми постановами значно підвищила тарифи на електроенергію для потреб зовнішнього освітлення та міського електротранспорту. Так, зростання вартості електроенергії на 2016 рік – у 2,5 рази, а на 2017 рік ще додатково на 40% є критичним, особливо для сільських населених пунктів, міст і селищ районного значення», – підкреслив Голова АМУ. Він зазначив, що також зросла вартість електроенергії для міського транспорту: на 2016 рік на 40%, а на 2017 – на 73%. «Тож пропозиція Асоціації міст – встановити пільгові тарифи на електричну енергію для потреб зовнішнього освітлення та міського електротранспорту. А також ми пропонуємо розробити державну програму енергоефективних заходів у сферах зовнішнього освітлення населених пунктів та міського електричного транспорту», – заявив В.Кличко.

Крім того, Голова АМУ наголосив на проблемах галузі тепlopостачання, серед яких – заборгованість держави перед постачальниками послуг за надані населенню пільги та субсидії; непогашена Держбюджетом заборгованість з різниці в тарифах за надані комунальні послуги, що накопичилася за минулі періоди та інші. «Ми звертаємося до Кабміну з проханням унормувати ці питання, а також забезпечити проведення державою своєчасних розрахунків за надані населенню пільги та субсидії», – підсумував В.Кличко.

У виступі Голова АМУ також висловив занепокоєння щодо появи законодавчих ініціатив, спрямованих на зменшення фінансової самостійності громад: «Міністерство фінансів підготувало та розмістило на офіційному сайті проект змін до Податкового кодексу, яким пропонується скасувати місцевий акциз з тютюнових виробів. І позиція Асоціації міст з цього питання чітка - скасувавши роздрібний акциз з тютюнових виробів, уряд може поставити під загрозу стабільність наповнення дохідної частини місцевих бюджетів та реалізацію низки програм на виконання власних повноважень».

Прем'єр-міністр України, звертаючись учасників наради зазначив, що реформа з децентралізації влади є однією з найбільш системних реформ, що забезпечила незворотні зміни і зміну якості життя людей з кожним роком. Він також закликав місцеву владу до співпраці та взаємодії у здійсненні секторальних реформ. Голова Уряду окреслив завдання щодо реформування галузі охорони здоров'я та сфери освіти, розповів про зміни у фінансуванні дорожнього господарства та наголосив на питанні підвищення енергоефективності. В.Гройсман зазначив, що місцева влада має докладати зусиль для відродження національної економіки, що особливо важливо у зв'язку з негативними наслідками енергетичної та економічної блокади.

Міські, селищні, сільські голови мали змогу поставити запитання урядовцям. Зокре-

ма, представників міст, селищ та сіл цікавила низка “земельних питань” – питання відділення ділянок учасникам АТО, можливість надавати пільги окремим підприємствам по сплаті за землю, передача земель Міноборони громадам для соціальних потреб тощо.

Уляна Супрун розповіла про реформу галузі охорони здоров'я. Зокрема, йшлося про формування госпітальних округів, медичну субвенцію, закупівлю ліків тощо.

Гостра дискусія точилася навколо пропозиції Мінфіну скасувати місцевий акциз з тютюнових виробів. На думку членів Правління АМУ, скасувавши роздрібний акциз з тютюнових виробів, Уряд може поставити під загрозу стабільність наповнення дохідної частини місцевих бюджетів. Прем'єр-міністр України пообіцяв не приймати такі зміни.

Багато запитань члени Правління АМУ ставили щодо підвищення тарифів на електроенергію для забезпечення зовнішнього освітлення та роботи міського електротранспорту. Дмитро Вовк розповів про зміни, які мають відбутися на місцях після проведення тарифної децентралізації.

24 квітня у Харкові відбулася робоча нарада Асоціації міст України за участю Прем'єр-міністра України В.Гройсмана щодо розбудови органами місцевого самоврядування спільно з Кабінетом Міністрів України центрів надання соціальних послуг у форматі «Прозорий офіс».

У засіданні, яке проходило під головуванням Голови АМУ Київського міського голови В.Кличка, взяли участь міські, селищні, сільські голови-члени Правління АМУ, а також народні депутати України О.Продан та Д.Білоцерковець, Міністр соціальної політики А.Рева, Міністр Кабінету Міністрів О.Сасенко, голова Харківської обласної державної адміністрації Ю.Світлична, співробітники Секретаріату Кабінету Міністрів України.

«Ідея надання адміністративних послуг в одному центрі не нова. Але питання надання послуг соціального спрямування переважно вирішувались органами місцевого самоврядування на власний розсуд. Тому Асоціація міст України підтримує ініціативи Уряду щодо реалізації на території міст Дніпро, Київ, Львів, в Одесі та Харкові пілотних проєктів створення центрів надання соціальних послуг у форматі «Прозорий офіс».

В усіх п'яти містах планується відкриття таких офісів до кінця цього року. У столиці ми плануємо запустити роботу офісу наприкінці травня. Сподіваюсь, і як голова Асоціації усіляко сприятиму, щоб всі інші міста вже з наступного року долучилися до цієї ініціативи, отримавши аналогічну підтримку Уряду», – сказав Голова АМУ, Київський міський голова Віталій Кличко.

Г.Кернес зазначив, що відкриття двох нових центрів надання соціальних послуг «Прозорий офіс» у Харкові – показник успішності реформи з децентралізації, ініційованої урядом України.

Як підкреслив В.Гройсман, завдяки децентралізації збільшилися не тільки фінансові можливості регіонів, наразі розширені й їх адміністративні повноваження. Він наголосив, що процеси децентралізації влади і передачі багатьох державних функцій на місцевий рівень триватимуть і далі. Наприклад, з 1 січня 2018 року почне роботу Державний дорожній фонд, кошти з якого спрямовуватимуться на будівництво, ремонт і утримання автодоріг державного значення, а також на фінансування дорожніх робіт на дорогах місцевого значення.

25 жовтня відбулася зустріч Прем'єр-міністра України В.Гройсмана з керівниками громад – членами Правління АМУ. Також у заході взяли участь члени Уряду, зокрема, Віце-прем'єр-міністр С.Кубів, Віце-прем'єр-міністр - Міністр регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ України Г.Зубко, Міністр фінансів О.Данилюк, Міністр освіти і науки Л.Гриневич, в.о.Міністра охорони здоров'я У.Супрун.

Прем'єр наголосив, що такі засідання необхідно проводити регулярно, щоб будувати виважену, послідовну та ефективну політику з урахуванням інтересів місцевого самоврядування. «Не буває міст без держави, а держави без міст» - зазначив він.

Від імені Асоціації міст України виступив Голова АМУ, Київський міський голова В.Кличко. Він зазначив, що врахування позиції місцевого самоврядування при формуванні бюджетної політики, зокрема при підготовці проекту державного бюджету на наступний рік є надзвичайно важливим питанням для місцевої влади.

Правління АМУ на засіданні, яке відбулося у цей же день до зустрічі з главою Уряду, затвердило перелік проблемних питань бюджетного забезпечення територіальних громад у 2017-2018 роках та пропозиції щодо їх вирішення.

Голова АМУ озвучив найбільш болючі проблеми:

- погашення 8 млрд грн заборгованості по пільгам і субсидіям у 2017 році та неможливість фінансування пільг та погашення боргів минулих років за житлово-комунальні послуги з місцевих бюджетів у 2018 році;
- необхідність збереження чинної формули вирівнювання та її стимулюючої й мотиваційної функції;
- потреба у зміні механізмів фінансування освітньої та медичної галузей;
- погашення заборгованості з різниці в тарифах минулих років;
- списання боргів минулих років за середньостроковими позиками (проблема гостро стоїть для 332 місцевих бюджетів);
- пільгові перевезення окремих категорій громадян та наростання боргів за судо-

вими рішеннями, монетизації пільг;

- частка перерозподілу акцизного податку з нафтопродуктів до місцевих бюджетів.

В.Кличко подякував Прем'єр-міністру за успішне впровадження бюджетної реформи, яка вже зараз дала значні позитивні результати, та висловив сподівання, що профільні міністерства і Мінфін будуть спроможні забезпечити достатні обсяги освітньої та медичної субвенцій.

Міські голови в ході обговорення проблем громад міські голови детальніше описали ситуацію на місцях та запропонували шляхи її врегулювання.

Кам'янський міський голова А. Білоусов зупинився на проблемі фінансування пільг та субсидій населенню за житлово-комунальні послуги. Маріупольський міський голова В.Бойченко звернув увагу на недофінансування освітньої та медичної субвенцій, зауваживши, що в проекті державного бюджету на наступний рік на освіту не вистачає 4,5 млрд грн, а на медицину - 7 млрд грн. Також він звернув увагу урядовців на необхідність врахування тимчасово переміщених осіб при розрахунку субвенції, адже вони обслуговуються в медичних закладах, навчаються в освітніх установах, користуються громадським транспортом тощо. Тернопільський міський голова С.Надал звернувся до Прем'єр-міністра з проханням залишити чинну стимулюючу систему горизонтального вирівнювання, оскільки збільшення відсотку вилучення з 50% до 80%, по-перше, негативно вплине на фінансовий стан міст, по-друге, зруйнує мотивацію до нарощування дохідної частини бюджету, по-третє, може призвести до розчарування ОТГ, оскільки практично весь ресурс з вирівнювання буде спрямовано районним бюджетам. Міста завдяки такій мотиваційній системі навчилися створювати нові робочі міста, розвивати галузі економіки, почали конкурувати між собою.

Чернігівський міський голова В.Атрошенко подякував голові Уряду за виділені місцевим бюджетам 5 млрд грн за боргами 2013-2015 років з різниці в тарифах, але підкреслив, що наразі міста ще не отримали передбачених коштів.

Мер міста Дніпра Б.Філатов зупинився на проблемі значної заборгованості місцевих бюджетів перед державним бюджетом за середньостроковими позиками, яка виникла у 2009-2014 роках через помилкові розрахунки тодішнього Мінфіну, та запропонував погасити її за рахунок вільного залишку коштів державного бюджету станом на 1 січня 2018 року. Міський голова Славути В.Сидор висловив позицію щодо доцільності врегулювання питання пільгового перевезення за рахунок коштів державного бюджету відповідно до вимог законодавства та запровадження монетизації пільг. Тячівський міський голова І.Ковач підняв проблемне питання надходжень акцизного податку з пального та запропонував збільшити частку зарахування зазначеного податку до бюджетів місцевого самоврядування з 13,44% до 17,66%.

Ще одним проблемним питанням для органів місцевого самоврядування є практична реалізація Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання». Тернопільський міський голова С.Надал наголосив, що на практиці виконання норм цього Закону призводить до гальмування діяльності комунальних підприємств, які надають життєзабезпечуючі послуги, і запропонував виключити комунальний сектор з сфери його дії.

Коментуючи це питання Прем'єр-міністр України підкреслив, що Антимонополь-

ний комітет України повинен сприяти належній діяльності суб'єктів господарювання, а не перешкоджати їх нормальній діяльності та попросив Асоціацію міст України підготувати аналітичні матеріали щодо перешкод в проведенні тендерних процедур.

Глава Уряду надав можливість членам Уряду відповісти на запитання міських голів.

Віце-прем'єр-міністр Г.Зубко зауважив, що спроможність та навантаження того чи іншого місцевого бюджету слід розглядати з розрахунку на душу населення. Він підтримав Асоціацію міст України в питанні житлових пільг та субсидій, наголошуючи на нерівномірності субсидіантів в містах та нерівномірного навантаження на місцеві бюджети.

Щодо формули вирівнювання Прем'єр-міністр В.Гройсман зазначив, що в питанні реверсу та вилучень з місцевих бюджетів необхідно шукати компромісне рішення.

Міністр освіти і науки Л.Гриневич наголосила, що в наступному році планується застосування нової формули освітньої субвенції, яка забезпечить більш рівномірний розподіл освітніх коштів. Формула була напрацьована спільно з АМУ – зауважила вона і додала, що необхідно мати й певний резерв коштів для врегулювання невідкладних оперативних проблем в процесі виконання місцевих бюджетів, оскільки формула використовуватиметься перший рік.

Міністр фінансів України О.Данилюк почав з того, що Мінфін є партнером громад та цілком розуміє всі нагальні проблеми місцевих бюджетів. Він підкреслив, що проект держбюджету подано вчасно і це дозволяє громадам обговорити показники та норми, знайти компромісні рішення, планомірно сформувані місцеві бюджети.

В.о.Міністра охорони здоров'я У.Супрун підкреслила, що МОЗ також є партнером міст і наголосила що потрібно співпрацювати у процесі впровадження медичної реформи, щоб забезпечити консолідовані дії та отримати найбільше користі для громадян.

За підсумками обговорення досягнуто домовленості щодо недопущення обтяжливого фінансового навантаження на місцеві бюджети.

Зокрема, з проекту Держбюджету буде виключено положення про перекладання на місцеві бюджети погашення заборгованості за минулі роки з пільг за послугами ЖКГ (2.5 млрд грн) та за середньостроковими позиками (9 млрд грн). Крім того, органи місцевого самоврядування отримують кошти для виплати субсидії на послуги ЖКГ (8 млрд грн).

Щодо пільг на послуги ЖКГ у наступному році було запропоновано скасувати державні пільги та надати місцевим радам самостійно визначати, чи надавати таку пільгу і у якому обсязі.

Прем'єр-міністр України доручив профільним міністерствам спільно з Асоціацією напрацювати шляхи вирішення інших проблемних питань місцевих бюджетів, визначених АМУ, серед яких, зокрема, недостатність освітньої та медичної субвенцій, збереження формули горизонтального вирівнювання.

Глава Уряду висловив готовність до співпраці та підкреслив роль місцевого самоврядування у впровадженні реформ в країні: «Давайте разом будувати серйозну, сильну, комфортну країну. Без місцевої влади зробити це неможливо. Ми партнери, і я зацікавлений у вашому успіху. Ваш успіх – це успіх держави».

ДІАЛОГ З ВЕРХОВНОЮ РАДОЮ УКРАЇНИ

Протягом звітного року в парламенті продовжило діяльність Міжфракційне депутатське об'єднання «За розвиток місцевого самоврядування» (МДО). На кінець звітного періоду до складу МДО входило 46 народних депутатів. Аналітичне та інформаційне супроводження діяльності МДО здійснювали експерти ВД АМУ.

Завдяки спільній діяльності Асоціації та МДО:

- зареєстровано 4 законопроекти, розроблені експертами Асоціації;
- забезпечено представлення позиції АМУ, щодо законопроектів, які стосуються місцевого самоврядування (голосування, лобіювання, поправки до другого читання).

Прикладом тісної співпраці з МДО є участь у бюджетному процесі 2017 і 2018 років. Завдяки зусиллям членів МДО стало можливим внесення та просування поправок АМУ, а також протидія спробам обмежити фінансові ресурси місцевого самоврядування.

Загалом експертами АМУ направлено у комітети Верховної Ради України **109** експертних висновків до законопроектів.

Представники АМУ взяли участь у **118** засіданнях 11 комітетів Верховної Ради України:

з питань аграрної політики та земельних відносин	3
з питань будівництва, містобудування і житлово-комунального господарства	18
з питань бюджету	17
з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування	18
з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи	1
з питань економічної політики	12
з питань науки і освіти	13
з питань охорони здоров'я	15
з питань податкової та митної політики	4
з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення	10
у справах ветеранів, учасників бойових дій, учасників антитерористичної операції та людей з інвалідністю	7

Народні депутати брали участь у заходах АМУ: XIII Українському муніципальному форумі, галузевих форумах, зборах АМУ та Правління АМУ тощо.

З метою забезпечення підтримки прийняття законодавства, направлено на вирішення проблем місцевого самоврядування та окремих регіонів РВ АМУ було проведено 47 засідань регіональних платформ. На цих засідання взяли участь керівники громад-членів РВ АМУ та 57 народних депутатів України.

Наслідком зусиль АМУ стало врахування Верховною Радою України інтересів місцевого самоврядування при прийнятті таких важливих для місцевого самоврядування законів як:

СЛУЖБА В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

- Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 06.12.2016 №1774-VIII відновив виплату пенсій посадовим особам органів місцевого самоврядування після введення у 2015 році мораторію на виплату пенсій пенсіонерам на період їх служби в органах місцевого самоврядування; він дозволить зберегти в подальшому на посадах кваліфікованих посадових осіб пенсійного віку;

- Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо статусу старости села, селища» від 09.02.2017 № 1848-VIII (законопроект розроблено, зареєстровано та пролобійовано АМУ) на належному рівні врегулював правовий статус старост;

- Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 09.02.2017 року (цей закон був ветований Президентом України і за участі експертів АМУ підготовлений до повторного розгляду в парламенті) повністю врахував принципи пропозиції АМУ і передбачає осучаснення служби, повну передачу органам місцевого самоврядування повноважень щодо управління службою, зокрема щодо самостійного визначення умов оплати праці.

КОМУНАЛЬНЕ ГОСПОДАРСТВО

- Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впровадження автоматизованої системи обліку оплати проїзду в міському пасажирському транспорті» від 17.01.2017 № 1812-VIII дає можливість впровадження автоматизованої системи обліку оплати проїзду в міському пасажирському транспорті та обліку реальної чисельності пасажирів у громадському транспорті, зокрема пільговиків, що є одним з кроків до монетизації пільги на проїзд; також сприятиме ефективному плануванню маршрутів громадського транспорту та підвищить ефективність використання коштів місцевих бюджетів;

- Закон України «Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання» від 22.06.2017 №2119-VIII передбачає обов'язкове обладнання всіх будівель, що приєднані до зовнішніх тепло-, водопостачання мереж (окрім мереж систем автономного постачання) будинковими вузлами обліку теплової енергії та води, показники яких є виключною підставою для розрахунків за надані послуги;

- Закон України «Про житлово-комунальні послуги» від 09.11.2017 передбачає суттєве розширення повноваження органів місцевого самоврядування у частині

встановлення тарифів, а також передбачає різні моделі організації надання комунальних послуг кінцевим споживачам, які обираються співвласниками багатоквартирних будинків.

МІСЦЕВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК

- Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 06.12.2017 № 1774-VIII передбачив для органів місцевого самоврядування контрольні повноваження у сферах праці та зайнятості, що дасть їм можливість ефективно боротися з тіньовою економікою;

- Закон України № 1797-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо покращення інвестиційного клімату в Україні» від 21.12.2016 № 1797-VIII визначив гнучкий механізм встановлення мінімального розміру орендної плати в залежності від розміру земельного податку. Дозволить радам враховувати особливості платників податку, зокрема, їх соціальний статус, цільове використання земельної ділянки;

БЮДЖЕТ

- Закон України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» від 21.12.2016 №1801-VIII забезпечив підвищення заробітної плати працівникам бюджетної сфери, що призвело до збільшення надходжень до місцевих бюджетів від ПДФ, частково врегулював проблему фінансування закладів профтехосвіти, передбачив кошти на часткове погашення різниці в тарифах;

- Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» від 13.07.2017 № 2137-VIII зокрема збільшив загальний обсяг субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг та житлових субсидій населенню на оплату житлово-комунальних послуг на 14,1 млрд грн. Передбачив субвенції на видатки розвитку загальною сумою понад 5 млрд грн додатково.

ОСВІТА

- Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII передбачає осучаснені права органів місцевого самоврядування на управління навчальними закладами комунальної власності, здійснення кадрової політики щодо їх керівників, визначено повноваження органів місцевого самоврядування у галузі освіти, зокрема із забезпечення пільговим проїздом учнів, харчування дітей пільгових категорій, створення ресурсних центрів із інклюзивної освіти. Також передбачено можливість надання субвенції з Державного бюджету на розвиток дошкільної та позашкільної освіти, що до цього часу не здійснювалось, а також освіти осіб з особливими освітніми потребами.

У підсумку інформації цього розділу потрібно наголосити, що активна позиція Асоціації щодо захисту прав та інтересів місцевого самоврядування, а також фаховий потенціал її експертів, є запорукою ефективного діалогу з державною владою.

ДІАЛОГ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Протягом 2017 року Асоціація продовжила практику проведення Регіональних платформ з політичного діалогу у сфері місцевого самоврядування. Це спільні засідання голів громад-членів РВ АМУ, керівництва області та народних депутатів від області, що проводяться з метою забезпечення підтримки прийняття у парламенті законодавства, спрямованого на вирішення проблем місцевого самоврядування. За підсумками засідань зорганізуються регіональні прес-клуби. Ці заходи стали майданчиками для налагодження контактів керівників органів місцевого самоврядування з народними депутатами України, обраними на округах відповідної області.

Протягом 2017 року Регіональні відділення АМУ провели 47 засідань регіональних платформ, у яких взяли участь 57 народних депутатів України.

Серед головних тем, які обговорювали учасники регіональних платформ - бюджетне забезпечення територіальних громад, децентралізаційна реформа та формування спроможних громад, медична реформа та створення госпітальних округів та інші. Місцеві керівники спільно з парламентарями обговорили важливі проекти законів України: «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Про порядок утворення, ліквідації районів, встановлення і зміни їх меж», «Про міські агломерації», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо управління земельними ресурсами в межах території об'єднаних територіальних громад», «Про муніципальну варту», «Про житлово-комунальні послуги», про внесення змін до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» щодо добровільного приєднання територіальних громад сіл, селищ до територіальних громад міст обласного значення.

Також слід відмітити, що особливу увагу було приділено проекту закону України про України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, щодо здійснення державного нагляду (контролю) за відповідністю рішень органів місцевого самоврядування Конституції та Законам України».

ПІДТРИМКА ВПРОВАДЖЕННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЙНОЇ РЕФОРМИ

На виконання Меморандуму про співпрацю заради прискорення процесу децентралізації влади в Україні, який був підписаний між АМУ та Мінрегіоном на початку 2016 року, у всіх регіональних відділеннях Асоціації було створено структурні підрозділи - Офіси реформ в РВ АМУ, де працюють по чотири регіональні консультанти – з юридичних і бюджетних питань, з місцевого економічного розвитку та з комунікацій. У 2017 році діяльність цих офісів продовжилася та значно активізувалася завдяки проведенню великої кількості заходів безпосередньо у громадах та для громад.

Інформаційні пункти децентралізації - одноденні виїзні заходи в потенційних ОТГ з метою проведення роз'яснювальної роботи безпосередньо з населенням щодо суті та очікуваних результатів реформи з об'єднання громад. Протягом року проведено **474** заходи.

Навчальні візити в рамках **регіональної програми «Маршрути успіхів»** - заходи, що мають на меті ознайомити представників громад, які розпочали процес об'єднання, з успішним досвідом вже діючих ОТГ. Наочна демонстрація досягнень громад, які живуть за новими правилами, мають збільшені бюджети та повноваження, стає мотиваційним чинником до об'єднання для інших. У 2017 році в РВ АМУ проведено **76** навчальних візитів.

Прес-тури для регіональних ЗМІ в успішні громади організуються з метою популяризації позитивних наслідків формування об'єднаних територіальних громад. Результатом стають публікації про успіхи децентралізації у місцевих медіа. У 2017 році відбулося **36** регіональних прес-турів.

Центральний офіс впровадження децентралізаційної реформи в АМУ, який курує роботу регіональних консультантів, знаходиться на постійному он-лайн зв'язку з ними, а також проводить для них семінари-наради.

22-23 травня у Києві проведено семінар-нарада для регіональних консультантів АМУ та представників ЗМІ «Три роки децентралізації: підсумки, успіхи та перспективи об'єднання громад».

Голова АМУ, Київський міський голова В.Кличко відкрив семінар та, зокрема, сказав, що радий нагоді особисто познайомитися з великою командою Асоціації, з тими, хто працює в усіх регіонах над втіленням мети АМУ – перетворення України у країну спроможних громад. Він підбив підсумки децентралізації та секторальних реформ за три роки, наголосив, що 413 об'єднаних громад, які створені та вже діють в Україні, досить успішний результат, навіть у порівнянні з деякими країнами Європи, де цей процес тривав десятиліттями.

Виконавчий директор АМУ О.Слобожан розповів про діяльність АМУ як безпосереднього учасника розробки та реалізації децентралізаційної реформи на центральному та регіональному рівнях.

Віце-прем'єр-міністр України - Міністр регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства Г.Зубко сказав: «Реформі три роки, і ми вже маємо відчутні результати. Не дивлячись на те, що це одна з найскладніших структурних реформ, оскільки стосується зміни всієї системи управління в країні». Серед

перших результатів він назвав темпи об'єднання ОТГ, зростання місцевих бюджетів та бюджетів ОТГ, реалізацію інфраструктурних проектів на місцях. «Але зараз наше завдання – перевести всі ці кількісні показники у якість. Тому реформа має йти вглибину. Завдання — поглиблення секторальної децентралізації», зазначив Віце-прем'єр-міністр.

У другій половині першого дня відбулися паралельні засідання тематичних робочих груп, на яких експерти АМУ обговорювали з регіональними консультантами відповідні питання. Другий день семінару було присвячено обговоренню теми «Законодавчі перспективи децентралізаційної реформи». До роботи заходу приєдналися народні депутати України та представники профільних міністерств.

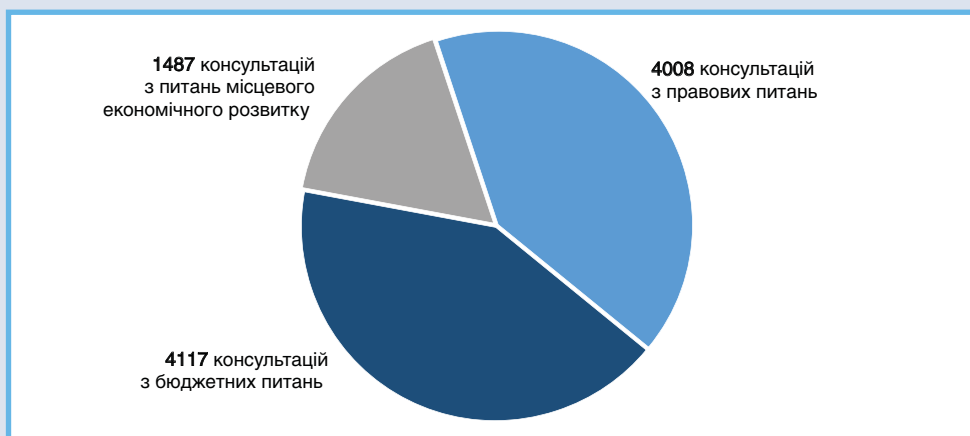
9-10 листопада у Києві проведено підсумковий річний семінар–нараду для регіональних консультантів «Перспективи впровадження децентралізаційної реформи. Наступні кроки», під час якого були підбиті підсумки року, визначені головні завдання на наступний рік та напрацьовані плани діяльності.

5. ПРАВОВА ТА КОНСУЛЬТАТИВНА ДОПОМОГА

Надання правової та консультативної допомоги органам місцевого самоврядування залишається серед головних завдань у діяльності АМУ, адже триває децентралізація, впроваджуються секторальні реформи, формуються нові об'єднані громади.

У 2016 році АМУ створила мережу офісів реформ у кожному РВ АМУ. У 2017 році діяльність цих Офісів продовжилася – у кожному регіональному відділенні Асоціації працюють по чотири консультанти – з правових питань, з бюджетних питань, з питань місцевого економічного розвитку, з комунікацій. За звітний період загалом було надано **9612** консультацій: з правових питань 4008, з бюджетних питань 4117, з питань місцевого економічного розвитку 1487. Також регіональні консультанти здійснили **621** виїзну консультацію до потенційних та об'єднаних територіальних громад.

Аналітики та експерти виконавчої дирекції АМУ надають фахову консультаційну допомогу на запит органів місцевого самоврядування, в тому числі й через сайт. З розділу «Консультації» на веб-порталі АМУ запитання напряму потрапляють на електронну пошту відповідного фахівця.

6. ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ДЕПУТАТІВ МІСЦЕВИХ РАД

АМУ ставить перед собою важливе завдання сприяння формуванню корпусу професійних посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад, які завдяки застосуванню сучасних форм та методів муніципального управління зможуть забезпечити надання якісних адміністративних послуг жителям громад.

Цей напрям у діяльності АМУ набуває все більшого значення, оскільки в процесі реалізації децентралізаційної реформи органи місцевого самоврядування отримують нові повноваження та обов'язки, а службовці місцевого самоврядування, зокрема й об'єднаних територіальних громад, потребують нових знань та підвищення професійного рівня.

У 2017 році Асоціація розпочала роботу з розробки **Концепції системи підготовки та підвищення кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування і депутатів місцевих рад**. У жовтні в АМУ створена спеціальна робоча група за участі досвідчених фахівців та експертів. Головна мета – створити Концепцію такої системи, яка відповідатиме потребам місцевого самоврядування.

Протягом 2017 року АМУ провела низку навчальних заходів для представників органів місцевого самоврядування, приділивши окрему увагу об'єднаним територіальним громадам.

Практикуми із застосування законодавства - це одноденні заходи для працівників місцевого самоврядування, що проводяться у регіональних відділеннях АМУ. Головна мета – вивчення і роз'яснення застосування законодавчих новацій та чинних законів, обмін досвідом. Темі практикумів визначають РВ АМУ за результатами моніторингу потреб у консультуванні та роз'ясненні законодавства серед своїх членів. Найбільше уваги було приділено вивченню бюджетного, земельного, управління житловим фондом, секторальним реформам, а також питанням створення діяльності об'єднаних територіальних громад. У 2017 році проведено **140 практикумів** із застосування законодавства, в яких взяли участь понад **3349** місцевих службовців.

Практикуми з розробки законодавства, навчальні заходи, які АМУ прово-

дить у співпраці з Апаратом Верховної Ради України і Комітетом Верховної Ради України з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування. Головна мета - отримання учасниками практичних знань і навичок з розробки проектів нормативно-правових актів та супровідних документів, вивчення базових принципів законотворчої роботи та законодавчого процесу, ознайомлення з роботою Верховної Ради України та парламентських Комітетів. Проведення цих практикумів сприяє залученню місцевих фахівців до роботи з розробки і удосконалення законодавства, необхідного для реалізації секторальних реформ.

Протягом року у Верховній Раді України проведено **10 дводенних практикумів** за напрямками: місцеві фінанси, земля та комунальне майно, сталий розвиток та містобудування, житлово-комунальне господарство, адміністративні послуги, освіта, соціальний захист населення, охорона здоров'я, організаційне та кадрове забезпечення. Всього у практикумах взяли участь близько **300** місцевих посадовців з усіх областей України.

Школи з проектного менеджменту – п'ятиденні тренінги, програма яких передбачає вивчення всього проектного циклу: формулювання проектної ідеї, її втілення в проектній пропозиції, планування бюджету, розгортання, впровадження проекту та звітування за його реалізацію, а також моніторинг результативності виконання.

АМУ ставить перед собою мету - сформувані у представників органів місцевого самоврядування навички з розробки та впровадження розвиткових проектів. Адже вміння написати конкурентну проектну пропозицію є одним із основних чинників спроможності органу місцевого самоврядування залучати грантові і кредитні ресурси від різноманітних міжнародних організацій та програм у розвиток громади.

Протягом 2017 року році АМУ провела **три Школи**, в яких взяв участь **71** представник органів місцевого самоврядування.

У червні 2017 року АМУ розпочала **річний навчальний цикл з розробки стратегій розвитку територіальних громад**. До участі у навчанні відібрано 67 громад (з 22 областей), які розділено на три групи: перша та друга – представники ОТГ, третя - представники міст обласного значення. Від кожної громади у навчанні беруть

участь фахівець, який працює в органі місцевого самоврядування, та представник громадської організації, що опікується стратегією розвитку громади. У 2017 році відбулося по дві навчальних сесії у кожній з груп.

Групи з підвищення ефективності діяльності ОМС в сфері фінансів, місцевого економічного розвитку (МЕР), місцевої демократії та взаємодії з громадськістю:

Групи з підвищення ефективності – норвезька практика, що впроваджується в Україні в рамках спільного проекту АМУ та Норвезької асоціації місцевих і регіональних влад. Кожна група працює за визначеною тематикою. Учасники групи – посадові особи органів місцевого самоврядування 10-15 громад – протягом річного циклу з 4 засідань оцінюють якість послуг, що надаються населенню, або діяльність органу місцевого самоврядування за тим чи іншим напрямом, готують та впроваджують плани підвищення ефективності відповідних галузей.

В 2017 році працювали робочі групи у сферах економіки, фінансів, місцевої демократії та взаємодії з громадськістю. Запуск та перше робоче засідання груп відбулось в Києві: 3-4 квітня 2017 року в сфері економіки (2 групи) та фінансів (2 групи); 12-13 червня 2017 року за напрямком місцева демократія та взаємодії з громадськістю (2 групи). З метою оцінки внеску міста в залучення інвестицій, розвитку малого та середнього підприємництва, наповнення місцевих бюджетів та формування «людиноцентричного бюджету» було проведено фокус-групи в 42 громадах, за результатами яких підготовлено 4 аналітичні звіти по кожному напрямку та 42 описових звіти для кожного муніципалітету, де проводилось дослідження.

Практикум з розробки рекомендацій щодо вдосконалення фінансування органами місцевого самоврядування публічних послуг у освіті, охороні здоров'я та соціальному захисті на основі досвіду європейських країн відбувся 26 січня у Києві. Учасники: експерти парламентських Комітетів, Мінфіну, Мінсоцполітики, МОН, фахівці місцевих рад та міжнародних проектів, закордонні експерти з Норвегії, Польщі та Латвії, регіональні консультанти з бюджетних питань та аналітики Асоціації міст України. Результатом стали рекомендації із вдосконалення фінансування органами місцевого самоврядування публічних послуг соціальної сфери з урахуванням європейського досвіду.

«Маршрути успіхів»

У 2017 році АМУ розпочала програму навчальних візитів для представників органів місцевого самоврядування, що має на меті вивчення кращих практик та успішного досвіду вирішення місцевих проблем та впровадження новацій, зокрема, завдяки зростанню місцевих бюджетів внаслідок бюджетної та отримання нових повноважень в процесі секторальної децентралізації. Протягом року відбулося **8 візитів** (до кінця року планується ще два):

16-17 лютого до Кропивницького на тему «Вивчення досвіду організації надання медичних послуг та паліативної допомоги».

1-2 березня до Львова на тему «Організація надання освітніх послуг та проведення навчально-методичної роботи в закладах освіти».

20-21 квітня до Одеси на тему «Одеса – культурний HUB».

17-18 травня до Івано-Франківська на тему «Використання сучасних інформаційних технологій у забезпеченні доступності послуг та зв'язків з громадськістю Івано-Франківської міської ради».

15-16 червня до Житомира на тему «Створення ефективної системи енергоменеджменту та залучення інвестицій в програми з енергозбереження».

20-21 липня до Тернополя на тему «Реформування ЖКГ: модернізація системи централізованого тепlopостачання та впровадження альтернативної енергетики в місті Тернополі».

28-29 вересня до Києва на тему «Інноваційні інструменти залучення громади до діалогу з владою та управління містом: досвід Київської міської ради».

19-21 жовтня до Харкова на тему «Центр надання соціальних послуг «Прозорий офіс» у місті Харкові - новий формат обслуговування громадян».

15-16 листопада до Вінниці на тему «Вивчення досвіду розробки Стратегії громадського транспорту - 2030 та перших результатів її впровадження».

Дистанційне навчання

У 2017 році АМУ почала впроваджувати курси дистанційного навчання на платформі «Прометеус». Протягом року було запущено три дистанційні курси:

- ▶ «Підготовка та впровадження проектів розвитку громад» (почався 10 квітня).
- ▶ «Ефективний бюджетний процес в органах місцевого самоврядування» (почався 20 квітня).
- ▶ «Створення інституцій місцевого економічного розвитку громад» (почався 18 вересня).

Перехід на ресурс, де впроваджуються курси, доступний на сайті АМУ в розділі НАВЧАННЯ.

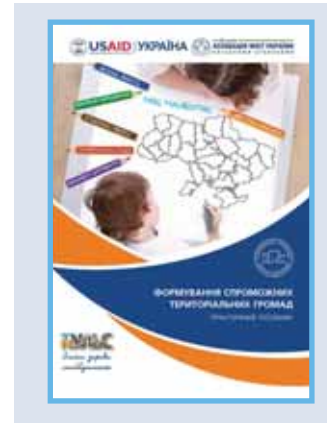
Практичний посібник

Для сприяння професійній діяльності посадовців місцевого самоврядування АМУ підготувала, видала та поширила оновлений практичний посібник **Формування спроможних територіальних громад** (видання третє).

Видання містить алгоритми здійснення добровільного об'єднання територіальних громад та добровільного приєднання територіальних громад до об'єднаних територіальних громад, а також зразки відповідних документів.

Також у посібнику висвітлюються питання поняття «спроможна територіальна громада», повноважень органів місцевого самоврядування в ОТГ, наводиться інформація щодо ресурсної бази ОТГ, їх інфраструктурного та кадрового забезпечення. Крім того, Посібник містить оновлене відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо статусу старости села, селища» Примірне положення про старосту села (селища) об'єднаної територіальної громади.

Електронну версію посібника можна завантажити з сайту АМУ. Друкований посібник поширено через Офіси реформ в регіональних відділеннях АМУ.

Навчальний посібник для депутатів місцевих рад об'єднаних територіальних громад

Посібник, підготовлений експертами АМУ, містить відповіді на питання про роль місцевого самоврядування в системі публічної влади в Україні, законодавчі засади діяльності органів місцевого самоврядування та його посадових осіб, механізми реалізації повноважень депутатів місцевих рад, способи взаємодії між представницькими та виконавчими органами місцевого самоврядування, процедурні аспекти діяльності місцевої ради. Особливий наголос зроблено на ресурсному забезпеченні територіальних громад (місцевий бюджет, комунальне майно та земля), зокрема на процедурних аспектах розпорядження ними. Окремий розділ присвячено формуванню Стратегії розвитку територіальної громади. Видання пропонує зразки типових документів, що використовуються в роботі місцевих рад (статути, регламенти, положення тощо).

Посібник планується видати до кінця листопада 2017 року.

7. ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА

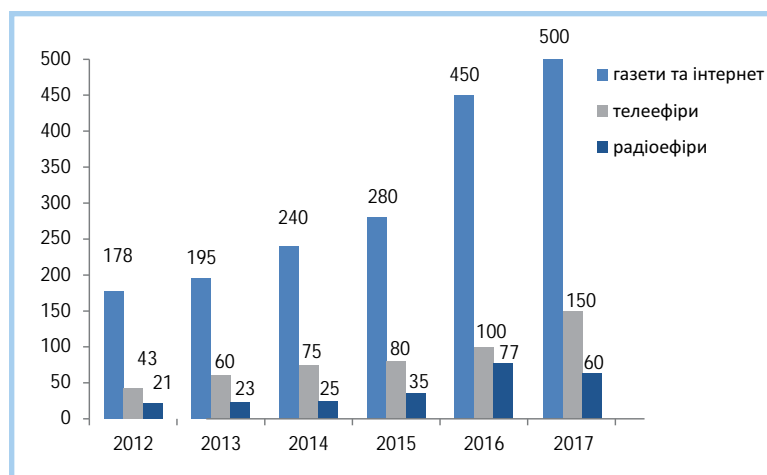
Метою інформаційної політики АМУ є зміцнення її іміджу та репутації, зростання впливовості Асоціації як захисника інтересів місцевого самоврядування на державному, регіональному та місцевому рівнях.

У 2017 році АМУ значно зміцнила та підсилила інформаційно-комунікаційну діяльність.

Протягом року забезпечено **регулярну присутність Асоціації в інформаційному просторі** як на загальнодержавному, так і місцевому рівнях.

Центральні та регіональні медіа широко висвітлювали масштабні загальнодержавні та фахові регіональні заходи АМУ. Діяльність АМУ висвітлено та загадано у понад **1500** матеріалах друкованих та електронних ЗМІ.

Фахові коментарі та інтерв'ю експертів Асоціації традиційно забезпечують висвітлення гострих питань і проблем місцевого самоврядування та позиції Асоціації у друкованих та Інтернет ЗМІ, на телебаченні та радіо. За звітний рік опубліковано понад **500** публікацій друкованих видань та інтернет медіа, відбулося більше **150** телевізійних та **60** радіоефірів.

Одним із пріоритетів у звітному році стало супроводження децентралізаційних реформ, роз'яснення їх суті та очікуваних результатів, популяризація успіхів. Діяльність, направлену на промоцію децентралізації та об'єднання територіальних громад, Асоціація інтенсифікувала завдяки використанню різноманітних каналів та механізмів поширення інформації; розробці нових цікавих інформаційних продуктів та меседжів, а також роботі 24 регіональних консультантів з комунікацій.

Містками до інформаційного «серця» кожної громади-члена АМУ стали Офіси реформ у регіональних відділеннях АМУ. Чотири професійні консультанти – з юридичних, бюджетних питань, з питань місцевого економічного розвитку та комунікацій – підкріплюють діяльність АМУ в областях. Регіональні консультанти з

питань комунікацій забезпечують інформаційне супроводження заходів Асоціації, розповсюджують у регіональних медіа інформацію і «гарячі» новини про позицію та діяльність АМУ, проводять прес-конференції та заходи для ЗМІ, збирають та поширюють успіхи громад, співпрацюють з радіо та ТБ.

ВЛАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ АМУ забезпечили поширення інформації про діяльність та позицію Асоціації, надання інформаційних послуг громадам-членам.

Офіційний веб-сайт www.auc.org.ua є визнаним достовірним джерелом про стан місцевого самоврядування та життя громад, професійної та спеціалізованої аналітики у сфері місцевого самоврядування, децентралізаційної і секторальних реформ та об'єднання територіальних громад.

Акаунт АМУ на FB   Канал АМУ на Youtube

- Про АМУ**: Інформація про міста - члени АМУ, регіональні відділення, документи АМУ та інше
- Е-петиції**: Інструмент для подання електронних петицій до АМУ
- Успіхи**: Історії успіху децентралізації та кращі практики громад
- Закони**: Інтерактивні інструменти для подачі пропозицій до чинного законодавства та розробки нового
- Консультації**: Інструмент отримання консультацій галузевих експертів АМУ
- Децентралізація: галузевий діалог**: Перехід на 10 галузевих платформ. Дивись на звороті

Статистика: Автоматизована система муніципальної статистики
Соціологія: Соціологічні дослідження
ІДЕЯПРОК: Ідеї проєктів розвитку громад
БЮДЖЕТНИЙ КАЛЬКУЛЯТОР: Інструмент залучення громадськості до формування бюджету на місцевому рівні (в розробці)
ІНСТАЛЬНИЙ РЕЄСТР: Інструмент прогнозування та наповнення дохідної частини місцевих бюджетів (в розробці)

АМУ у соціальних мережах:

Офіційна сторінка у Facebook слугує для поширення інформації про діяльність, заходи, видання, експертні висновки та аналітики Асоціації серед широкого загалу. Головними перевагами соціальних медіа для комунікації є швидкість, близькість до «адресата», легкий обмін та отримання фідбеку від аудиторії. Протягом року значно зросла кількість користувачів, які читають та слідкують за сторінкою АМУ – їх майже 6 тисяч.

Сторінка «Децентралізаційний марафон» у Facebook, яку ведуть регіональні консультанти з комунікацій, розповідає про діяльність офісів реформ РВ АМУ, події в громадах, які готуються до об'єднання, життя вже створених ОТГ, поширює успіхи громад тощо.

Офіційний канал на Youtube є платформою для розміщення відеоінформації АМУ.

Плейлисти: «Асоціація у ЗМІ» «Коментарі експертів АМУ» «Децентралізація та успіхи реформ» «ТБ-проект «ПУЛЬС реформ» та інші. Протягом 2017 року додано більше 800 відео (з них 600 - відео про життя українських громад).

Видання АМУ:

Вісник Асоціації міст України – традиційне щомісячне видання, що висвітлює діяльність та головні події АМУ

«Книга успіхів» - короткі історії про те, як децентралізація впливає на життя громад, щоквартальне видання

«Місцеве самоврядування у 2016 році» - щорічний аналітичний звіт про стан і перспективи місцевого самоврядування, вплив законодавчих новацій у цій сфері.

Е-дайджест «ПУЛЬС ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ» - щотижневий електронний двомовний бюлетень про важливі новини Асоціації, законодавчі новації та події у сфері місцевого самоврядування і реформи з децентралізації за тиждень. Поширюється серед партнерських проектів міжнародної технічної допомоги, що працюють у сфері розвитку демократії, міжнародних та українських експертів.

«Прес-новини АМУ» – щотижневий електронний видання для центральних та регіональних ЗМІ, прес-служб міст.

Видання АМУ, які готуються до заходів: «XIII Український муніципальний форум, «Книга секторальних стратегій (видання 2)», «Асоціація міст України. 25 років на захисті громад» та інші.

Телевізійний проект «ПУЛЬС РЕФОРМ»

ТБ проект ПУЛЬС РЕФОРМ Асоціація міст України реалізує у співпраці з медіа-агентством. Головна мета – забезпечення медіа-підтримки децентралізаційних процесів в Україні, демонстрація переваг та перших результатів реформ на прикладі успішних громад, сприяння формуванню позитивного іміджу та громадської підтримки реформи з децентралізації, висвітлення позиції АМУ на телебаченні.

Для охоплення якнайширшого кола глядачів трансляція ТБ-продуктів ведеться на різноманітних за аудиторіями та форматом телеканалів у прайм-тайм:

на «5 каналі» та «112 каналі» новинні сюжети про успіхи об'єднаних територіальних громад;

на ТРК ЕРА «Гість в студії» у ранковій програмі»

на ICTV у програмі «Ранкова кава» інтерв'ю гостя або сюжет про життя громади.

Переглянути відеосюжети, що вийшли в ефір, можна у розділі «ТБ-проект ПУЛЬС РЕФОРМ» на офіційному каналі АМУ в мережі YouTube.

За рік в ТБ ефір вийшло **117 програм**, з яких 76 сюжетів про громади, 30 гостьових сюжетів з експертами АМУ та 11 новинних роликів про заходи Асоціації.

Поширення успіхів децентралізаційної реформи

Асоціація міст України переконана, що ефективним методом стимулювання та мотивування до подальшого об'єднання територіальних громад, промоції децентралізації є приклади позитивних змін та результатів вже об'єднаних громад.

З 2016 року АМУ формує базу успіхів децентралізаційної реформи. Актуальна інформація з усіх областей збирається регіональними консультантами з питань комунікацій. АМУ забезпечує максимальне поширення цієї інформації на телебаченні, радіо та серед інтернет-медіа.

Переважна більшість історій успіху висвітлюють переваги та позитиви громад, які вони отримали в результаті об'єднання: збільшення фінансових ресурсів та використання їх на розвиток громади, можливість залучення коштів державної субвенції та міжнародних донорських коштів, формування стратегій громади, модернізація інфраструктури та об'єктів благоустрою, ефективну організацію надання адмінпослуг та відкриття ЦНАПів тощо.

Насамперед, досягнення та результати об'єднаних громад отримують поширення на офіційному сайті Асоціації, де створено та **ведеться спеціальний розділ «Успіхи»**, який містить близько 750 історій успіхів ОТГ.

На офіційному каналі Асоціації у мережі Youtube створено та **ведеться відеотека «Децентралізація та успіхи реформ»**, де відео збираються та сортуються за регіональним принципом. Це сюжети, інтерв'ю та записи із регіональних заходів, що висвітлюють переваги та позитиви громад, які вони отримали в результаті об'єднання. Перехід на відеотеку забезпечено з головної сторінки офіційного сайту АМУ.

Також успішні громади стають героями новинних сюжетів, які виходять на центральних телеканалах («5 канал», «112», ТРК ЕРА, ICTV) у рамках **телевізійного проекту АМУ «Пульт реформ»**.

8. СПРИЯННЯ МІСЦЕВОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ

Метою цього напрямку діяльності Асоціації міст України є сприяння створенню умов, в яких органи місцевого самоврядування матимуть фінансову та інституційну спроможність формувати сприятливе бізнес середовище, розробляти стратегічні розвиткові програми та інвестиційні пропозиції і проекти, ефективно використовувати власні ресурси (майно, землю, природні та трудові ресурси та ін.), активно співпрацювати з підприємцями та надавати їм необхідну підтримку, стимулювати зачаткування сталого бізнесу, створення робочих місць. Експерти АМУ працюють над створенням правового поля у сфері сталого розвитку та містобудування, підвищення інституційної спроможності всіх зацікавлених у реформуванні місцевого самоврядування сторін.

У 2017 році у кожному офісі реформ, які діють в РВ АМУ, почав працювати консультант з питань місцевого економічного розвитку. Протягом року вони надали допомогу органам місцевого самоврядування у розробці **430** проектних заявок для участі у конкурсі з відбору проектів для фінансування за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку, субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам для формування інфраструктури об'єднаної територіальної громади, грантів міжнародних проектів, програм транскордонного співробітництва та кредитних коштів.

Експерти АМУ взяли участь у розробці процедур відбору проектів, що можуть реалізуватися за рахунок коштів державного бюджету та отриманих від Європейського Союзу. Проектні заявки до Мінрегіону для участі в конкурсі зможуть напряму подавати: орган місцевого самоврядування або всеукраїнська асоціація органів місцевого самоврядування; державне, комунальне підприємство, установа чи організація, що засновані чи належать до сфери управління органу місцевого самоврядування та визначені таким органом відповідальними за підготовку і реалізацію проекту, виконавцем функцій замовника будівництва.

Також за пропозицією АМУ у Державному бюджеті на 2017 рік передбачено державну підтримку на розвиток інфраструктури об'єднаних територіальних громад у розмірі **1,5 млрд грн** та Державного фонду регіонального розвитку - **3,5 млрд грн**. Також у Державному бюджеті передбачено **270 млн грн** на реалізацію проектів будівництва (нове будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт, в тому числі, виготовлення проектної документації) футбольних полів (майданчиків, стадіонів) із штучним покриттям та підтримка реалізації проектів, що відповідають Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року за рахунок коштів державного бюджету, отриманих від Європейського Союзу у розмірі **600,75 млн грн**.

У 2017 році АМУ провела Національну конференцію «Аутсорсинг для місцевого економічного розвитку» (27-28 лютого, м.Київ). Мета цього заходу – поширення практики та обміну досвідом у сфері створення та розвитку інститутів розвитку громад. У робочих матеріалах учасники заходу отримали видання, підготовлені експертами Асоціації, – «Рекомендації з підготовки проектів розвитку територіальних громад» (методичний посібник) та навчальний посібник «Фандрейзинг».

Окрім того, в рамках напрямку сприяння місцевому економічному розвитку АМУ у 2017 році впровадила два дистанційні навчальні курси: «Підготовка та впровадження проектів розвитку громад» та «Створення інституцій місцевого економічного розвитку громад» (більше про дистанційні курси читайте у розділі 6 цього звіту).

На офіційному веб-сайті Асоціації міст України діє веб-платформа «Сталий економічний розвиток», на якій висвітлюється основна інформація про сферу, працює форум для обговорення, передбачена можливість поставити питання та отримати необхідну консультацію.

У звітному році АМУ реалізувала низку заходів, спрямованих на допомогу містам та ОТГ у розробці та реалізації проектів розвитку: проведено три Школи проектного менеджменту для представників органів місцевого самоврядування, розпочато річний цикл навчання зі стратегічного планування (детальніше у розділі 6 цього звіту).

Протягом 2017 року велась активна робота з удосконалення **Автоматизованої системи муніципальної статистики (АСМС)**. Сформовано Робочу групу зі Сталого розвитку АСМС яка напрацювала ряд пропозицій для покращення робочої експлуатації системи. Проведено 2 семінари-практикуми для навчання координаторів від міст-користувачів електронного сервісу АСМС. Навчання пройшли 60 учасників з 10 областей України.

За результатами опитування користувачів підготовлено та видано інформаційний буклет з практичного використання АСМС органами місцевого самоврядування.

Проведено збір інформації за 2016 рік: 117 міст успішно завантажили свою інформацію до бази даних АСМС (станом на листопад).

Створено та постійно ведеться сторінка АСМС в соціальній мережі Фейсбук.

Вхід до системи здійснюється через сайт АМУ або за адресою: www.asms.org.ua. Дані АСМС доступні лише містам-учасникам.

Наразі користувачами АСМС є понад 270 територіальних громад України.

Нагадуємо, що Автоматизована система муніципальної статистики (АСМС) – це електронна система збору та збереження інформації про основні сфери управління територією (містом, громадою), яка дає можливість ефективно та наочно використовувати базу даних при прийнятті управлінських рішень.

Дізнатися, як місту долучитися до АСМС, можна на сайті АМУ у розділі «Статистика».

9. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНИХ ПРАВ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ

Асоціація міст України як повноважний представник інтересів місцевих громад визнає пріоритетність питання гендерної рівності та важливість розширення участі жінок у місцевому самоврядуванні.

Стратегія забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, прийнята у 2013 році, є частиною Стратегії розвитку АМУ.

З метою сприяння інтеграції гендерного принципу в діяльність органів місцевого самоврядування в АМУ діє Секція з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

Підтримку діяльності Секції та проведення інформаційної діяльності у сфері гендерної рівності надає Проект ПРОМІС.

Протягом 2017 року відбулося два засідання Комітету АМУ з рівних прав та можливостей чоловіків та жінок:

14-15 березня у Львові презентовано досвід м.Йорктон (Канада) щодо комфортності для жінок міста: зручність, безпека, інклюзивність. Також на засіданні обговорено ролі Комітету в структурі АМУ та прогресу у виконанні Стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків АМУ. За підсумками роботи секції розроблено план дій для міст, який надісланий міським головам.

22-23 червня в Києві узгоджено подальші кроки роботи Секції та проведено тренінг з основ гендерно-орієнтованого бюджетування.

В рамках реалізації Стратегії Асоціацією міст України проведено конкурс проектів на отримання грантів на міські ініціативи, які сприятимуть активнішій участі жінок у місцевому економічному розвитку, за результатами якого 8 громадських організацій реалізують Гендерні ініціативи, спрямовані на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

В рамках XIII Українського муніципального форуму (18-20 вересня, м.Одеса) проведено сесію «Врахування гендерних аспектів політиці розвитку громад», в якій взяли участь понад 200 керівників органів місцевого самоврядування, народних депутатів, представників Міністерств, неурядових організацій. Відбувся обмін досвідом та дискусія на тему «Запровадження принципів гендерної рівності при стратегічному плануванні розвитку громад».

Асоціацією міст України розпочато періодичне видання «Гендерний вісник», який розсилається на членів і членкинь Секції та міжфракційної групи «Рівні можливості», створеної АМУ у 2016 році.

У своїй діяльності виконавча дирекція АМУ та регіональні відділення АМУ дотримуються правила щодо недопущення дискримінації за статевою ознакою та залучають до виконання робіт як жінок, так і чоловіків.

10. МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Міжнародна діяльність Правління та Виконавчої дирекції АМУ протягом 2017 року була спрямована на зміцнення співробітництва Асоціації та її членів з партнерськими зарубіжними та міжнародними організаціями, які опікуються проблемами місцевого самоврядування, муніципалітетами та їх об'єднаннями, налагодження побратимських зв'язків, реалізацію спільних проектів соціально-економічного та культурного розвитку.

Співпраця з Радою європейських муніципалітетів та регіонів (РЄМР), членом якої Асоціація міст України є вже 15 років:

- Генеральний секретар РЄМР Фредерік Вальєр відвідав Київ з офіційним візитом та взяв участь у святкуванні 25-річчя АМУ (30 червня)
- АМУ звернулася з проханням до Ради європейських муніципалітетів та регіонів не допустити встановлення побратимських зв'язків з муніципалітетами анексованого Криму та отримала підтримку у цьому питанні
- за сприяння РЄМР Вінниця стала першим містом в Україні, яке підписало Європейську хартію рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад
- виконавчий директор АМУ О.Слободжан взяв участь у засіданні ради генеральних секретарів та виконавчих директорів національних асоціацій, членів РЄМР (6-7 листопада, м. Брюссель, Бельгія)
- РЄМР активно співпрацювала з АМУ у межах загальноєвропейського проекту ПЛАТФОРМА-механізм для підсилення співпраці органів місцевого самоврядування та їх асоціацій з партнерами в ЄС

Співпраця АМУ з Радою Європи та її проектами в Україні:

- Голова АМУ Київський міський голова В.Кличко та виконавчий директор АМУ О.Слободжан взяли участь у круглому столі «Належне врядування у великих містах України і Європи: ефективність і дієвість», який організував Конгрес місцевих та регіональних влад Ради Європи в рамках проекту «Сприяння розвитку місцевої демократії в Україні» (3 червня, м. Київ)
- Представники Асоціації міст України взяли участь у Форумі місцевої демократії, що проходив у рамках проекту Конгресу місцевих та регіональних влад «Сприяння розвитку місцевої демократії в Україні» та Плану дій Ради Європи для України на 2015-2017 (4-7 червня, с. Снов'янка (Чернігівська область). Учасники обговорили питання, що стосуються участі жінок в політиці, залучення молоді та

публічної довіри до обраних представників

- Відбувся круглий стіл «Зміцнення місцевої демократії в Україні: можливості для співпраці між Конгресом місцевих та регіональних влад Ради Європи та Асоціацією міст України» за участі представників АМУ (9 червня, м. Київ)
- Представник АМУ взяв участь у семінарі Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи щодо протидії сексуального насильства над дітьми, який відбувся 13 червня у Белграді, Сербія
- Президент Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи пані Гудрун Мозлер-Торнстрьом була почесним гостем заходу, присвяченому святкуванню 25-річчя АМУ (30 червня) та виголосила вітальні слова з приводу свята
- Під час сьомої щорічної зустрічі Конференції регіональних та місцевих влад «Східного партнерства» (CORLEAP) 12 вересня у м. Брюссель (Бельгія) Володимир Прокопів, заступник міського голови - секретар Київської міської ради та член правління АМУ був обраний співголовою Бюро CORLEAP
- Міські голови міст Баранівка (Житомирська область), Чернівці, Кременна (Луганська область), Первомайськ (Миколаївська область) та Фастів (Київська область) представили в Раді Європи проекти щодо впровадження партисипативних процесів, спрямованих на підтримку прозорості політики органів влади на місцевому рівні в рамках проекту «Сприяння розвитку місцевої демократії в Україні», який є частиною Плану Дій Ради Європи для України на 2015-2017 роки (16-17 жовтня, Страсбург, Франція)
- Представники АМУ брали участь у 33-й сесії Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи, яка була присвячена темі «Децентралізована політика для успішної інтеграції мігрантів» (18-20 жовтня, м. Страсбург, Франція)
- Представник АМУ взяв участь ознайомчому візиті до Королівства Іспанія з питань місцевого самоврядування та публічної адміністрації, організованому у рамках проекту Ради Європи «Децентралізація та територіальна консолідація в Україні» (29 жовтня-4 листопада)

Співпраця АМУ з організаціями Європейського Союзу:

- представник АМУ взяв участь у П'ятнадцятому тижні Регіонів і Міст Європи (Open Days 2017), який проходив під гаслом «Регіони та міста, що працюють на краще майбутнє». Цей тиждень став одним із найбільших знакових заходів в ЄС, в рамках якого європейські міста та регіони отримали можливість продемонструвати свій потенціал розвитку, інновації та прогрес у створенні робочих місць, підкреслюючи важливість розвитку місцевого та регіонального управління
- АМУ долучилась до проведення Європейського тижня місцевої демократії в жовтні 2017 року

Співпраця АМУ з закордонними національними асоціаціями місцевого самоврядування:

- Делегація АМУ взяла участь у навчальному візиті до Норвегії для дослідників, соціологів та модераторів робочих груп з підвищення ефективності в сферах місцевого економічного розвитку та фінансів, організованому в рамках співпраці з

Норвезької асоціації місцевих та регіональних влад (14-17 травня)

– Голова АМУ, Київський міський голова В.Кличко від імені Асоціації міст України підписав меморандум про взаєморозуміння між асоціаціями органів місцевого самоврядування України, Грузії, Молдови під патронатом Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи. У підписанні взяли участь Давід Джикія, Президент Національної асоціації місцевих влад Грузії (NALAG), Тетяна Бадан, Президент Конгресу місцевих влад Молдови (CALM), та Андреас Кіфер, Генеральний секретар Конгресу місцевих та регіональних влад Ради Європи. Меморандум про взаєморозуміння спрямований на посилення співпраці шляхом заохочення діалогу та спільних ініціатив у сфері місцевої демократії та належного врядування (29 червня)

– Виконавчі директори та представники національних асоціацій Молдови, Польщі, Канади та Норвегії були почесними гостями XIII Українського муніципального форуму та розповіли про досвід державного контролю над муніципалітетами в своїх країнах (18-20 вересня, м. Одеса)

– В рамках спільного проекту Асоціації міст України, Асоціації міст Польщі, Норвезької асоціації місцевих та регіональних влад та Асоціації енергоефективних міст України “Польсько-норвезька співпраця для підвищення енергоефективності в Україні” за фінансування EEA Grants and Norway Grants відбулося два навчальних візити до Польщі (квітень, червень) та до Норвегії (червень), під час яких українські посадовці переймали досвід у сфері енергоефективності. Учасниками візиту стали представники п’яти українських міст (Вінниця, Житомир, Біла Церква, Коростень та Тернопіль)

– регіональні відділення АМУ були залучені до реалізації проекту «Державне будівництво та підзвітність у Східній Україні (МЗС Нідерландів) та провели заключну конференцію проекту 19-20 жовтня в м. Дніпропетровськ, Україна

– у рамках підготовки до IV Чемпіонату Європи 2020 серед представників місцевого самоврядування, що відбудеться у Словаччині, відбулося два товариських футбольних матчі між збірною українських мерів та збірною мерів польських міст: 19 травня у польському місті Пажечно та 19 вересня під час проведення XIII Українського муніципального форуму на одеському стадіоні «Чорноморець». У другій грі українські мери перемогли своїх польських колег з рахунком 5:1

За підтримки АМУ 28-29 листопада 2017 року в Києві відбудеться Міжнародний саміт мерів. Форум присвячено інноваціям та їхньому впливу на міста. Понад 100 українських мерів, іноземні експерти та лідери місцевого самоврядування з Канади, Ізраїлю, Словаччини, Бразилії, Швеції, Великої Британії та Нідерландів взяли участь у цьому заході. В рамках саміту планується демонстрація кращих досягнень українських міст та підписання маніфесту мера-інноватора.

В 2017 році в АМУ проведено близько **90** зустрічей з представниками міжнародних організацій та іноземних делегацій.

На веб-сторінці АМУ регулярно розміщувались оголошення про відкриті донорські проекти та програми та міжнародні конференції.

У 2017 році Асоціація міст України продовжила реалізацію **проектів міжнародної технічної допомоги**:

«Розробка курсу на зміцнення місцевого самоврядування в Україні» за фінансової підтримки Агентства США з міжнародного розвитку

«Партнерство для розвитку міст (ПРОМІС)» спільно з Федерацією канадських муніципалітетів за підтримки Уряду Канади

«Партисипативна демократія та обґрунтовані рішення на місцевому рівні в Україні» спільно з Норвезькою асоціацією місцевих та регіональних влад за підтримки Міністерства закордонних справ Норвегії.

Асоціація міст України дякує міжнародним партнерам за співпрацю та підтримку діяльності, спрямовану на поглиблення демократії, впровадження реформ та розвиток українських громад.

ДЛЯ НОТАТОК:
